

Wytyczne ws. dostępności wydarzeń dla m.st. Warszawy

Monika Szczygielska i Anna Żórawska

Wersja do konsultacji społecznych

Spis treści

Wprowadzenie	6
1. Cel dokumentu	6
2. Odbiorcy działań	6
3. Zakres dokumentu	7
1 Ogólne zasady organizacji wydarzeń	9
1.1. Zasada niedyskryminacji	9
1.2. Różnorodność potrzeb	9
1.3. Dostępność miejsca	10
1.4. Dostępność czasowa	10
1.5. Informacja	10
1.6. Cykliczność	10
1.7. Współpraca ze specjalistami	11
1.8. Asysta	11
1.9. Polityka cenowa	11
1.10. Szkolenia	11
2 Etapy organizacji dostępnego wydarzenia	12
2.1. Przygotowanie wydarzenia	12
Zespół	12
Wybór miejsca	12
Promocja i informacja	13
Rekrutacja/ Rezerwacja/ Bilety	13
Dobra praktyka	14
2.2. Przebieg wydarzenia	14
Bezpieczeństwo	14
Materiały	14
Wydarzenie	15
2.3. Po wydarzeniu	15
2.4. Lista kontrolna	16
2.5. Dostępność w instytucji	18
3 Zasady organizacji wydarzeń według rodzaju wydarzenia	23
3.1. Debata/ konferencja/ konsultacje/ spotkanie	23
3.2. Pokaz filmowy	24
3.3. Spektakl	26
3.4. Pokaz filmowy dla dzieci	27
3.5. Spektakl dla dzieci	29
3.6. Wystawa	30
3.7. Orowadzanie po wystawie	31
3.8. Warsztaty	33
3.9. Koncert	34
3.10. Mecz na stadionie	35

3.11. Impreza sportowa w plenerze	36
3.12. Impreza masowa w plenerze	37
4 Zasady organizacji wydarzeń ze względu na grupę odbiorców	39
4.1. Zasady dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością wzroku	39
4.2. Zasady dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością słuchu	41
4.3. Zasady dostosowania do potrzeb osób głuchoniewidomych	42
4.4. Zasady dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową lub osób niskiego wzrostu	42
4.5. Zasady dostosowania do potrzeb osób ze spektrum autyzmu	45
4.6. Zasady dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością intelektualną	47
4.7. Zasady dostosowania do potrzeb innych osób (m.in. seniorów, dzieci, osób z epilepsją i.in.)	48
5 Propozycje piktogramów związanych z dostępnością wydarzenia na przykładzie Warszawskiego Festiwalu Kultury Bez Barier	50
6 Dobre praktyki	51
6.1. Konferencja	51
Dostępna przestrzeń	51
Rekrutacja	51
Asystenci osób z niepełnosprawnością	52
Dostępne www i multimedia	52
Transmisja na żywo	52
Tłumaczenie migowe	52
Napisy na żywo	52
Pętla indukcyjna	52
Udział prelegentów z niepełnosprawnościami	53
Prezentacje	53
Materiały pokonferencyjne	53
Zasoby	53
6.2. Pokaz filmowy	53
Dostępność miejsca	53
Dostępność czasu	54
Informacja i promocja	54
Rezerwacja miejsc	54
Asystenci osób z niepełnosprawnością	54
Opieka nad dziećmi	54
Tłumaczenie migowe	55
Napisy do filmów	55
Pętla indukcyjna	55
Audiodeskrypcja	55
Alternatywne rozwiązania	55
6.3. Mecz	55
Dostępność miejsca	56
Karnety i polityka cenowa	56
Asystenci	56
Zakup biletów	56

Audiodeskrypcja	56
Sprzęt do audiodeskrypcji	57
Wymogi formalne	58
6.4. Polityka biletowa	58
Bilety ulgowe	58
Korzystne ceny, ale ograniczona pula biletów	58
Bilety w normalnych cenach	58
Bilet ulgowy i wstęp wolny dla asystenta	58
6.5. Przykład formularza rekrutacyjnego	59
7 Słownik	60
7.1. Alfabet Braille'a	60
7.2. Alfabet Lorma	61
7.3. Asystent osoby z niepełnosprawnością	61
7.4. Audiodeskrypcja	61
7.5. Audiodeskryptor	62
7.6. Audiotekst / Napisy czytane	62
7.7. Deskrypcja	62
7.8. Dostępne dokumenty	62
7.9. Dostępne multimedia	62
7.10. Dostępna strona www	62
7.11. Dostępna toaleta	63
7.12. Dostępny parking	63
7.13. Trasa wolna od przeszkód	63
7.14. Dostępne meble	63
7.15. Pochylnia dla osób z ograniczoną możliwością poruszania się	64
7.16. Druk powiększony	64
7.17. Lektor	64
7.18. Łatwy tekst (ang. easy-to-read text)	64
7.19. Miejsce wyciszenia	65
7.20. Napisy dla niesłyszących	65
7.21. Napisy na żywo	66
7.22. Osoba z niepełnosprawnością	66
7.23. Pętla indukcyjna	66
7.24. Polski język migowy (PJM)	66
7.25. Piktogram	66
7.26. Program czytający	67
7.27. Program powiększający	67
7.28. Przedprzewodnik, przewodnik	67
7.29. Racjonalne usprawnienie	67
7.30. Respeaking	68
7.31. System językowo - migowy (SJM)	68
7.32. Sposoby komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN)	68
7.33. Skrypt audiodeskrypcji	68
7.34. Symultaniczny przekaz tekstowy	68
7.35. Syntezator mowy	69
7.36. Systemy wspomagające słyszenie	69
7.37. Tłumacz migowy online	69

7.38. Transkrypcja	69
7.39. Tyflografika	69
7.40. Uniwersalne projektowanie	69
7.41. WCAG 2.0	70
8 Akty prawne	71
9 Współpraca i konsultacje	73

Wprowadzenie

1. Cel dokumentu

Celem dokumentu jest określenie zasad udostępniania wydarzeń miejskich uczestnikom z niepełnosprawnością oraz wyznaczenie standardów dostępności, co powinno znaleźć odzwierciedlenie w zwiększeniu liczby dostępnych wydarzeń miejskich.

Dokument wykorzystuje praktyczną wiedzę i doświadczenia organizacji pozarządowych specjalizujących się w organizowaniu wydarzeń bez barier.¹

Wytyczne mają służyć udostępnianiu wydarzeń organizowanych i finansowanych/ współfinansowanych przez m.st. Warszawa oraz wszystkich organizatorów wydarzeń, którym bliska jest idea dostępności.

2. Odbiorcy działań

Niniejszy dokument wskazuje jak organizować życie społeczne, aby zapewniało każdej osobie o ograniczonej mobilności i percepcji szanse na pełne i skuteczne uczestnictwo w życiu społecznym na zasadach równości. Przez osoby o ograniczonej mobilności i percepcji rozumie się m.in.:

- osoby mające trudności w poruszaniu się,
- niewidomych i słabowidzących,
- głuchoniewidomych,
- głuchych i słabostyszających,
- osoby ze spektrum autyzmu,
- osoby z niepełnosprawnością intelektualną,
- osoby starsze,

¹ „Dostępne wydarzenia w praktyce”
<http://www.fdc.org.pl/gallery/DOST%C4%98PNE-WYDARZENIA-W-PRAKTYCE.pdf>
„ABC Gość niepełnosprawny w muzeum”
http://nimos.pl/files/publications/17/ABC_Gosc_niepelnosprawny_lekki.pdf

- opiekunów z małymi dziećmi,
- dzieci,
- osoby z epilepsją, osoby z czasową niepełnosprawnością, kobiety w ciąży, osoby z nieporęcznym bagażem, obcokrajowców nieznających języka polskiego,
- oraz wszystkie inne osoby, które ze względu na ograniczenia fizyczne mogą mieć problem z poruszaniem się, zdobyciem informacji i uczestniczeniem w wydarzeniach, z wyłączeniem osób będących pod wpływem środków odurzających.

Udostępnianie wydarzeń miejskich nie musi być uwarunkowane opłacalnością (przychodami z biletów) lub wysoką frekwencją.

Wszystkie podejmowane przez organizatora wydarzenia działania powinny być prowadzone, w miarę możliwości, w zgodzie z ideą racjonalnego usprawnienia i uniwersalnego projektowania, rozumianych w duchu Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnością.

Wytyczne uwzględniają dążenie do równego traktowania organizatorów, bez względu na ich formę prawną (instytucje, organizacje pozarządowe, sektor prywatny, grupy nieformalne), ale z uwzględnieniem ich zróżnicowanych możliwości.

3. Zakres dokumentu

Wytyczne ustanawiają ogólne wymogi. Zaleca się, aby każdy organizator wydarzenia w miarę możliwości dążył do jak najpełniejszego zapewnienia dostępności poprzez zastosowanie m.in. tłumaczenia na język migowy, napisów dla niesłyszących, pętli indukcyjnej, audiodeskrypcji, zapewnienie asystentów, organizację wydarzenia w miejscu dostępnym architektonicznie, zachowanie zasad dostępności cyfrowej oraz poprzez stosowanie się do wytycznych określonych w dokumencie.

Wytyczne zawarte w dokumencie odnoszą się do ogólnodostępnych wydarzeń m.in.:

- debata/ konferencja/ konsultacje/ spotkanie,
- pokaz filmowy,
- spektakl,
- pokaz filmowy dla dzieci,
- spektakl dla dzieci,
- wystawę,
- oprowadzanie po wystawie,
- warsztaty,
- koncert,
- mecz na stadionie,
- impreza sportowa w plenerze,
- impreza masowa w plenerze (piknik, festyn).

Dla każdego z wyżej wymienionych wydarzeń można wcześniej zaplanować usługi dostępu. Niektóre można przygotować przed wydarzeniem np. napisy i audiodeskrypcja do filmów. Można także te usługi realizować na żywo np. audiodeskrypcja podczas meczu lub napisy na żywo podczas konferencji. Wówczas zapewnienie dostępności wymaga większego przygotowania organizacyjnego i finansowego.

Wytyczne dotyczące organizowania wydarzeń zostały uporządkowane ze względu na:

- podstawowe zasady organizacji wydarzeń (**zobacz rozdział 1**),
- etapy organizacji wydarzenia (**zobacz rozdział 2**),
- rodzaj wydarzenia (**zobacz rozdział 3**),
- typ niepełnosprawności uczestników (**zobacz rozdział 4**).

Najważniejsze pojęcia zostały zdefiniowane w słowniku. Wytyczne uzupełnia opis dobrych praktyk.

1

Ogólne zasady organizacji wydarzeń

Każdy organizator wydarzenia (np. instytucja kultury, ośrodek sportu, miejsce aktywności lokalnej i centrum aktywności lokalnej oraz inne finansowane z budżetu m.st. Warszawy) powinien być przygotowany na przyjęcie i obsłużenie każdej osoby.

1.1. Zasada niedyskryminacji

Przez dostępne wydarzenie dla osób o ograniczonej mobilności i percepcji rozumie się wydarzenie organizowane na zasadzie równości, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb uczestników.

- 1.1.1. Założenie, że wśród uczestników wydarzenia nie będzie osób o ograniczonej mobilności i percepcji jest dyskryminacją.
- 1.1.2. Założenie, że wśród uczestników wydarzenia będą osoby tylko z jednym rodzajem niepełnosprawności jest dyskryminacją.
- 1.1.3. Niedopuszczalna jest sytuacja, w której uniemożliwia się udział w wydarzeniu komukolwiek ze względu na jakiegokolwiek bariery architektoniczne, komunikacyjne lub cyfrowe.

1.2. Różnorodność potrzeb

Zaleca się pytanie uczestników o ich indywidualne potrzeby.

- podczas wydarzeń z zamkniętą rejestracją na etapie przyjmowania zgłoszeń przez pytanie w formularzu zgłoszeniowym o indywidualne potrzeby,
- podczas wydarzeń otwartych zaleca się przyjęcie założenia, że będą w nich uczestniczyć osoby o ograniczonej mobilności i percepcji.

1.3. Dostępność miejsca

W przypadku organizacji wydarzeń poza siedzibą organizatora najlepiej wybierać miejsca:

- bez barier architektonicznych, z parkingiem z miejscami dla osób z niepełnosprawnością,
- z łatwym dojazdem komunikacją miejską,
- o dobrej akustyce (np. dla słabosłyszących korzystających z aparatów słuchowych skrzypiąca podłoga, duży pogłos będzie przeszkodą),
- z odpowiednim oświetleniem (np. dla osób Głuchych z oświetlonym tłumaczem migowym, a dla osób niewidomych z oświetleniem równomiernym).

1.4. Dostępność czasowa

Właściwie dobrana pora wydarzenia pozytywnie wpływa na frekwencję. Zaleca się uwzględnienie dostępności czasowej wydarzeń dla poszczególnych grup (np. dla dzieci – przed południem, dla dorosłych – po pracy, dla seniorów – rano lub po południu, dla osób z autyzmem – w najmniej popularnych godzinach lub przed otwarciem).

1.5. Informacja

Rzetelna informacja o dostępności (lub jej braku) miejsca i wydarzenia jest niezbędna uczestnikom w celu przygotowania się do udziału w wydarzeniu. Informacja (np. na stronie internetowej, w programie, na plakatach) o tym, w jaki sposób wydarzenie jest dostępne będzie pomocna dla wszystkich uczestników wydarzenia. Zaleca się stworzenie na stronie internetowej zakładki „obsługa bez barier/ teatr, muzeum, galeria bez barier/ dostępność” (do wyboru), w której będą umieszczane wszystkie informacje o dostępności.

1.6. Cykliczność

Konsekwencja w organizacji dostępnych wydarzeń wpływa na rozwój widowni przez udział osób o ograniczonej mobilności i percepcji. Najlepiej sprawdzają się regularnie organizowane dostępne wydarzenia (np. w każdy trzeci poniedziałek miesiąca).

1.7. Współpraca ze specjalistami

Zaleca się skonsultowanie dostępności ogólnomiejskich wydarzeń z Pełnomocnikiem ds. dostępności lub z koordynatorami ds. dostępności, którzy pozostają w bezpośrednim kontakcie z odbiorcami. Konsultacje te mogą odbywać się w dowolny sposób (np. e-mail, opinia na piśmie, spotkanie) a ich celem jest właściwy dobór rodzajów indywidualnego wsparcia do wydarzenia.

1.8. Asysta

Zaleca się, by organizatorzy wydarzeń zapewniali asystentów. Za asystentów osób z niepełnosprawnościami rozumie się osoby, które przeszły szkolenie m.in. z zakresu savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnościami, komunikacji z nimi oraz zasad asysty. Jeśli organizatorzy nie zapewniają asystentów zaleca się podanie tej informacji do wiadomości oraz umożliwienie wejścia uczestnikowi z własnym asystentem i zapewnienie dla niego miejsca obok. Do korzystania z asystenta zapewnionego przez organizatora upoważniona jest osoba, której udział w wydarzeniu bez wsparcia nie jest możliwy.

1.9. Polityka cenowa

Jeśli wydarzenie będzie dostępne dla uczestników o indywidualnych potrzebach (np. audiodeskrypcja i napisy dla niesłyszących do spektaklu lub filmu) może być ono odpłatne na zasadach równości. Jeśli organizator wydarzenia nie zapewnia asystentów należy podać informację (np. na stronie internetowej), w jaki sposób uzyskać takie wsparcie. Zasady odpłatności (zakupu biletu lub zwolnienia z tego obowiązku) za udział asystenta w wydarzeniu pozostają do decyzji organizatora. Zaleca się, by osoba korzystająca ze wsparcia asystenta ponosiła koszt nie więcej niż jednego normalnego biletu (wspólny koszt za bilety uczestnika i jego asystenta).

1.10. Szkolenia

Zalecane jest organizowanie szkoleń dla pracowników w celu podnoszenia ich wiedzy o dostępności. Wszystkie osoby zatrudnione do obsługi uczestników wydarzenia lub na terenie imprezy masowej (pracownicy punktów gastronomicznych/ usługowych/ handlowych, ochrona, obsługa techniczna) powinny co najmniej otrzymać instruktaż dot. savoir-vivre, zawierający najważniejsze informacje dotyczące obsługi osób z niepełnosprawnościami.

(Więcej w rozdziale 2.4.2.)

2

Etapy organizacji dostępnego wydarzenia

Opisane poniżej zalecenia stosuje się do ogólnomiejskich wydarzeń organizowanych lub współfinansowanych przez m.st. Warszawa oraz imprez masowych, których gospodarzem jest miasto.

2.1. Przygotowanie wydarzenia

Zespół

Zaleca się:

- organizację szkolenia dla pracowników i wolontariuszy w zakresie obsługi osób o ograniczonej mobilności i percepcji, w tym osób z niepełnosprawnościami,
- zapewnienie na czas wydarzenia przeszkolonych asystentów – wolontariuszy,
- wyznaczenie koordynatora dostępności,
- przeszkolenie pracowników ochrony na temat obsługi osób o ograniczonej mobilności i percepcji, w tym osób z niepełnosprawnościami, albo przygotowanie przez koordynatora dostępności instrukcji dla pracowników ochrony na ten temat.

Wybór miejsca

Zaleca się:

- dla imprez organizowanych poza siedzibą organizatora, aby wybór miejsca był dokonywany zgodnie z zasadami dostępności architektonicznej, z parkingiem i wygodnym dojazdem komunikacją miejską,
- opracowanie opisu dotarcia na miejsce wydarzenia.

Promocja i informacja

Zaleca się:

- opracowanie zaproszenia także w elektronicznej formie tekstowej, co ułatwi dotarcie z informacją do większej grupy odbiorców m.in. niewidomych i nagranie w języku migowym, co pozwoli dotrzeć do głuchych,
- opracowanie informacji o dostępności obiektu i wydarzenia, napisów i transkrypcji do multimediów,
- wskazanie kontaktu do koordynatora dostępności (e-mail, telefon i SMS),
- zamieszczanie informacji na stronie internetowej zgodnie z zasadami dostępności cyfrowej
- bezpośredni kontakt z organizacjami działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Promocja w mediach jest niewystarczająca.

Rekrutacja/ Rezerwacja/ Bilety

Zaleca się:

- zamieszczenie w formularzu rejestracyjnym pytania o indywidualne potrzeby uczestników,
- zapewnienie różnych form kontaktu (e-mail, telefon i SMS),
- zapewnienie alternatywy dla zakupu biletów online,
- zapewnienie możliwości zakupu biletów grupowych z uwzględnieniem pytania o indywidualne potrzeby uczestników,
- podanie informacji na temat dostępności architektonicznej kasy (m.in. wysokość lady, dostęp dla osoby na wózku, pętla indukcyjna i.in.).

Dobra praktyka

Zapisy prowadzone podczas Warszawskiego Festiwalu Kultury Bez Barier

Wstęp na wydarzenia jest bezpłatny lub biletowany, ale dla gości festiwalowych bilety mają atrakcyjne ceny. Liczba miejsc jest ograniczona, dlatego obowiązuje wcześniejsza rezerwacja miejsc. Na każde wydarzenie można zapisać się na kilka sposobów, m.in. rezerwując miejsce przez stronę Internetową (dostępny formularz), wysyłając sms, e-mail, a także telefonicznie. W ten sposób uczestnicy o indywidualnych potrzebach mogą wybrać preferowany sposób kontaktu z organizatorem festiwalu.

2.2. Przebieg wydarzenia

Bezpieczeństwo

Zaleca się:

- uwzględnienie asysty osobom z niepełnosprawnościami, które wyrażą taką potrzebę,
- uwzględnienie potrzeb osób z niepełnosprawnościami w procedurze ewakuacji,
- zapewnienie informacji o ewakuacji osób z niepełnosprawnościami w instrukcji dla ochrony i w punkcie informacyjnym.

Materiały

Zaleca się:

- dbałość o dostępność materiałów związanych z wydarzeniem np. pliki w elektronicznych formatach tekstowych (Word, PDF z warstwą tekstową) oraz wideo z tłumaczeniem na język migowy, z napisami, transkrypcją, audiodeskrypcją,
- gotowość do udostępnienia alternatywnych formatów takich jak np. druk powiększony, alfabet Braille'a, materiały multisensoryczne,
- dbałość o przejrzystość i czytelność opracowanych komunikatów.

Wydarzenie

Zaleca się:

- oferowanie usług dostępu adekwatnie do indywidualnych potrzeb (np. dla osób Głuchych pomocne będzie tłumaczenie na język migowy),
- dla słabostyszających pętla indukcyjna, symultaniczny przekaz tekstowy i filmy z napisami, dla słabowidzących wysoki kontrast i duży tekst, dla niewidomych audiodeskrypcja i materiały dotykowe, dla osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnością intelektualną – materiały, które pomogą w komunikacji i zrozumieniu przekazu m.in.: piktogramy, łatwy tekst czy multisensoryczne materiały dydaktyczne),
- zapewnianie dostępnej transmisji online przez tłumaczenie migowe, napisy, odtwarzacz z przyjaznym oprogramowaniem,
- oferowanie indywidualnego wsparcia dla prelegentów i uczestników debat z niepełnosprawnościami.

2.3. Po wydarzeniu

Zaleca się:

- dodanie w ciągu 14 dni napisów do umieszczonego na stronie internetowej nagrania z transmisji online (tłumaczenie migowe nie zastępuje napisów),
- przygotowanie deskrypcji do materiałów graficznych i zdjęć,
- dokonanie oceny dostępności wydarzenia przez uczestników z niepełnosprawnościami (np. za pomocą ankiety) i w razie potrzeby usprawnienie/ wprowadzenie zmian przy kolejnym wydarzeniu.

2.4. Lista kontrolna

CHECK LISTA: Etapy organizacji dostępnego wydarzenia

Rodzaj wydarzenia:

Uczestnik: Osoby z niepełnosprawnością ...

1. Przygotowanie wydarzenia

Warunek dostępności	Zadanie	Tak	Nie	Uwagi
Zespół	Czy zespół został przeszkolony z obsługi uczestnika/ uczestniczki z niepełnosprawnościami?			
	Czy został wyznaczony koordynator dostępności?			
	Czy została przygotowana instrukcja dla pracowników pierwszej linii (m.in. ochrona, informacja) z obsługi uczestnika/ uczestniczki z niepełnosprawnościami?			
Miejsce	Czy miejsce wybrane na organizację wydarzenia jest dostępne architektonicznie?			
	Czy został przygotowany opis dotarcia/ dojazdu do miejsca wydarzenia?			
	Czy został przygotowany opis dostępności miejsca?			
Promocja i informacja	Czy zostało opracowane zaproszenie w wersji dostępnej (m.in. tekstowej)?			
	Czy w zaproszeniu zadbano o podanie informacji o dostępności miejsca i wydarzenia?			
	Czy w zaproszeniu podano kontakt do koordynatora dostępności (e-mail, telefon, SMS)?			
	Czy w zaproszeniu podano informację o cenie biletów i sposobie zakupu?			
	Czy informacja została zamieszczona na stronie zgodnie z WCAG 2.0?			
	Czy został nawiązany bezpośredni kontakt z ngosami, osobami z niepełnosprawnością?			
Rekrutacja/ rezerwacja/ bilety	Czy w formularzu rejestracyjnym dano możliwość zgłaszania indywidualnych potrzeb?			
	Czy zapewniono możliwość różnych form kontaktu?			
	Czy zapewniono alternatywy dla zakupu biletów online?			
	Czy zapewniono możliwość zakupu biletów grupowych z uwzględnieniem pytania o indywidualne potrzeby uczestników?			

2. Przebieg wydarzenia

Warunek dostępności	Zadanie	Tak	Nie	Uwagi
Bezpieczeństwo	Czy zapewniono asystę osobom z niepełnosprawnościami?			
	Czy uwzględniono potrzeby osób z niepełnosprawnościami w strategii ewakuacji?			
	Czy przygotowano i przekazano informację o ewakuacji osób z niepełnosprawnościami w instrukcji dla ochrony i w punkcie informacyjnym?			
Materiały	Czy zadbano o dostępność materiałów?			
	Czy poinformowano o gotowości udostępnienia alternatywnych formatów?			
	Czy zadbano o przejrzystość opracowanych komunikatów?			
Wydarzenie	Czy zaoferowano usługi dostępu adekwatnie do indywidualnych potrzeb?			
	Czy zapewniono dostępną transmisję online?			
	Czy zaoferowano indywidualne wsparcie dla prelegentów i uczestników?			

3. Po wydarzeniu

Warunek dostępności	Zadanie	Tak	Nie	Uwagi
Podsumowanie i ewaluacja	Czy dodano w ciągu 14 dni napisy do osadzonego na www nagrania z transmisji online?			
	Czy przygotowano deskrypcję do materiałów graficznych i zdjęć?			
	Czy dokonano oceny dostępności wydarzenia przez uczestników z niepełnosprawnościami?			

2.5. Dostępność w instytucji

Dotyczy instytucji miejskiej, finansowanej lub współfinansowanej ze środków m.st. Warszawy, np. jednostki kultury, ośrodki sportowe, centra aktywności lokalnej.

2.5.1. Koordynator dostępności

Rekomenduje się, aby każda instytucja i organizator wydarzenia wskazały w zespole osobę odpowiedzialną za dostępność oraz wdrażanie Wytycznych ds. dostępności nazywaną koordynatorem dostępności.

Zaleca się, aby koordynator dostępności miał doświadczenie w pracy oraz wiedzę w zakresie obsługi osób z niepełnosprawnością. Warunek ten uznaje się za spełniony, jeśli koordynator dostępności ukończy szkolenie w zakresie obsługi osób z niepełnosprawnością (**Zobacz 2.4.2**).

Zaleca się, aby w każdej instytucji istniał i obowiązywał dokument określający zakres obowiązków i sposób działania koordynatora dostępności.

Proponowane zadania koordynatora dostępności:

- A. Inicjowanie i realizowanie działań w zakresie dostępności wydarzeń we własnej instytucji/ organizacji pozarządowej,
- B. Koordynowanie działań związanych z obsługą osób z różnymi niepełnosprawnościami,
- C. Koordynowanie działań związanych z dostępnością instytucji jako pracodawcy osób o ograniczonej mobilności i percepcji,
- D. Koordynowanie systemu gromadzenia i upowszechniania informacji o dostępności instytucji i wydarzeń przez nią oferowanych,
- E. Promowanie wydarzeń dostępnych w instytucji,
- F. Aktualizowanie Oświadczenia/Protokołu o dostępności (**Zobacz 2.4.3.**),
- G. Wprowadzanie nowych pracowników w temat dostępności instytucji,
- H. Planowanie i organizowanie szkoleń z zakresu obsługi osób z niepełnosprawnością (**Zobacz 2.4.2**),
- I. Utrzymywanie kontaktu z lokalnym środowiskiem osób z niepełnosprawnościami,
- J. Prowadzenie monitoringu działań w zakresie dostępności instytucji i wydarzeń,

- K.** Przygotowanie rocznego sprawozdania z działalności w zakresie dostępności instytucji i jej oferty,
- L.** Współpraca z pozostałymi koordynatorami dostępności (w innych instytucjach, w Urzędzie m.st. Warszawy),
- M.** Uczestnictwo w spotkaniach i szkoleniach organizowanych w ramach wdrażania standardów dostępności,
- N.** Utrzymywanie stałego kontaktu i współpracy z Pełnomocnikiem Prezydenta m.st. Warszawy ds. dostępności.

2.5.2. Szkolenia

Zaleca się, aby szkolenia z zakresu obsługi osób o ograniczonej mobilności i percepcji, w tym osób z niepełnosprawnościami były organizowane przynajmniej raz w roku. Pracownicy powinni mieć kolejne szkolenia nie rzadziej niż co 6 lat.

Rekomendowane zagadnienia do omówienia podczas szkoleń:

- A.** Potrzeby i możliwości osób z niepełnosprawnością wzroku, słuchu, ruchu, z niepełnosprawnością intelektualną oraz osób ze spektrum autyzmu;
- B.** Język migowy i inne sposoby komunikowania się,
- C.** Podstawowe zasady dostosowania przestrzeni, w szczególności dla osób z niepełnosprawnością ruchu,
- D.** Zasady savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnością,
- E.** Zasady asysty osobie z niepełnosprawnością,
- F.** Inne uwzględniające specyfikę zadań realizowanych w instytucji.

Zaleca się organizację szkoleń dla wszystkich pracowników i współpracowników instytucji, mających kontakt z uczestnikami wydarzeń tzw. pierwszej linii – pracownicy recepcji, szatni, informacji, kas, obsługa widowni, ochrona oraz edukatorzy, osoby odpowiedzialne za projektowanie, prowadzenie zajęć i udostępnianie oferty kulturalnej, a także kuratorzy wystaw, osoby odpowiedzialne za promocję, komunikację i PR.

Dobrą praktyką jest udział w szkoleniu przynajmniej jednego przedstawiciela kadry dyrektorskiej z instytucji.

2.5.3. Informacja o dostępności

Zaleca się, aby każdy organizator wydarzeń upublicznionych deklarował stan dostępności instytucji w Oświadczeniu/Protokole o dostępności. Odrębna informacja o dostępności dotyczy także każdego wydarzenia.

Informację publikuje się na stronie internetowej organizatora wydarzeń zgodnie z zasadami dostępności cyfrowej. Informację o dostępności wydarzeń umieszcza się w programie.

Proponowany schemat Oświadczenia/Protokołu o dostępności

Informacja o dostępności miejsca/obiektu:

- opis dostępności architektonicznej
- dostępność komunikacyjna [adres: najbliższe przystanki: nazwa (odległość w metrach), dojazd do przystanku liniami: nr linii; informacja o przejściu dla pieszych, schodach, windzie; uwagi: np. o liniach, które kursują tylko w godzinach szczytu, dotyczy rodzaju pojazdu (niskopodłogowe / wysokopodłogowe).]²

Informacja o dostępności wydarzenia:

- dla osób z niepełnosprawnością ruchową (np. platformy – podwyższenia dla wózków, sektor, priorytetowe wejście, dostępność toalet, asystenci),
- dla osób z niepełnosprawnością sensoryczną (np. PJM, pętla indukcyjna, napisy, audiodeskrypcja, lektor, alternatywa tekstowa, asystenci),
- informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi,
- informacja o polityce cenowej,
- informacja o braku dostępności/ o barierach (np. braku windy, schodach, niedostosowanej toalecie)

² „Przykłady <http://wfkbb.pl>

Dostępność informacji:

- informację należy podawać na stronie internetowej w dostępnym formacie zgodnie z zasadami dostępności cyfrowej,
- w informacjach wizualnych należy wykorzystywać m.in. piktogramy,
- pełna informacja o dostępności powinna znajdować się także w punkcie informacyjnym,
- dobrą praktyką jest podawanie informacji o dostępności wydarzeń masowych podczas komentarza w przerwach audiodeskrypcji na żywo.

Zaleca się podawanie informacji o przeszkoleniu pracowników oraz kontakt do koordynatora dostępności. Dobrą praktyką jest możliwość zarówno zadzwonienia, przesłania SMS i maila (alternatywne formy kontaktu m.in. dla osób niesłyszących) do koordynatora.

2.5.4. Język dostępności

Rekomenduje się, aby wszystkie publiczne dokumenty były weryfikowane pod kątem użytego języka.

Organizatorom wydarzeń zaleca się używanie w komunikatach właściwego słownictwa związanego z niepełnosprawnością takiego jak:

- zwroty zalecane: „osoby z niepełnosprawnością”, ewentualnie: „osoby z dysfunkcją ...”, „osoby niepełnosprawne” lub „niepełnosprawni”.
- usunięcie zwrotów uwłaczających, uważanych za obraźliwe, odbierających osobom z niepełnosprawnością przymiot pełnowartościowego uczestnika życia społecznego: m. in. kaleka, inwalida, upośledzony, ślepy, niedorozwinięty itp.
- w kontekście osób niesłyszących nie używa się określenia „głuchoniemi”. Osoby Głuche, nie posługujące się językiem fonicznym, nie są niemowami. Posługują się językiem migowym. Osoba zajmująca się przekładem z języka polskiego fonicznego na polski język migowy (lub odwrotnie) jest tłumaczem języka migowego (nie migaczem).

W przypadku rekrutacji na wydarzenie np. w formularzu rejestracyjnym pytania powinny dotyczyć oczekiwanego wsparcia oraz preferowanego sposobu komunikacji, a nie typu niepełnosprawności.

Przykłady:

- **przykład 1:** Czy, z uwagi na niepełnosprawność, stan zdrowia, oczekuje Pan/ Pani indywidualnego wsparcia (np. audiodeskrypcja, tłumacz PJM, pochylnia dla osoby poruszającej się na wózku itp.),
- **przykład 2:** W razie potrzeby skorzystania z usług dostępu (tłumacz PJM, audiodeskrypcja, asysta przy wejściu itd) bardzo prosimy o zgłoszenie e-mailem na adres:(...) lub telefonicznie (...) do dnia (...).

3

Zasady organizacji wydarzeń według rodzaju wydarzenia

3.1. Debata/ konferencja/ konsultacje/ spotkanie

Miejsce:

dostępne architektonicznie i komunikacyjnie

Promocja:

informacja o dostępności instytucji/miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.0.; napisy i transkrypcja w multimediami; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.0** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** e-mail lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie/recepcji:** tłumacz migowy/ wideotłumacz migowy online, zalecane: system wzmacniający głos/ pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług;
- **zalecane:** możliwość rezerwacji miejsc, zgodnie z indywidualnymi potrzebami, zapewniających dobrą widoczność sceny (np. dla osób niskiego wzrostu i poruszających się na wózku), napisów (dla osób głuchych/ słabosłyszących np. informacja o położeniu ekranu) oraz miejsce dla asystenta obok;

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** tłumaczenie na polski język migowy, tłumaczenie na polski język migowy online, tłumaczenie na polski język migowy w multimedialnych;
- **dla osób słabosłyszących:** napisy dla niesłyszących w multimedialnych, transkrypcja plików mp3, pętla indukcyjna, symultaniczny przekaz tekstowy na żywo, napisy w transmisji online;
- **dla osób niewidomych:** druk brajlem w symbolicznych ilościach lub na zamówienie, multimedia: lektor, audiodeskrypcja (dotyczy filmów, prezentacji multimedialnych, wizualizacji);
- **dla osób słabowidzących:** druk powiększony, wysoki kontrast, prezentacje: wysoki kontrast, duża czcionka, multimedia: lektor, audiodeskrypcja;
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zapewnienia asysty w celu dostania się na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzik);
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst;
- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przewodnik, oznaczenie m.in. pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst.

3.2. Pokaz filmowy

Miejsce:

dostępne architektonicznie i komunikacyjnie

Promocja:

informacja o dostępności instytucji/miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.0; napisy i transkrypcja w multimedialnych; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.0** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** e-mail lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz migowy online, zalecane: system wzmacniający głos/ pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług;
- możliwość rezerwacji miejsc, zgodnie z indywidualnymi potrzebami, zapewniających dobrą widoczność sceny (np. dla osób niskiego wzrostu i poruszających się na wózku), napisów (dla osób głuchych/ słabosłyszących np. informacja o położeniu ekranu) oraz miejsce dla asystenta obok.

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** napisy dla niesłyszących, tłumaczenie na polski język migowy (w przypadku dyskusji przed/po filmie, na życzenie odbiorców także do filmu);
- **dla osób słabosłyszących:** napisy dla niesłyszących, pętla indukcyjna;
- **dla osób niewidomych i słabowidzących:** możliwość zajęcia miejsca, gdzie najlepiej słycać, uwzględniające indywidualne potrzeby odbiorcy, pomoc w wyborze miejsca na sali; lektor, audiodeskrypcja (do słuchawek na jedno ucho);
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zajęcia miejsca w wyższych rzędach zgodnie z indywidualnymi potrzebami; możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia się na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzik);
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi, lektor w filmach obcojęzycznych;
- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, warunki zalecane: przyciszony dźwięk, światło zgaszone do połowy, sala do 80 miejsc, brak reklam, możliwość wejścia z własnym jedzeniem, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi; możliwość zajęcia miejsc przyjaznych sensorycznie, blisko wyjścia; możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających; miejsce wyciszenia.

3.3. Spektakl

Miejsce:

dostępne architektonicznie i komunikacyjnie

Promocja:

informacja o dostępności instytucji/miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.0; napisy i transkrypcja w multimediami; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.0** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** e-mail lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz migowy online, zalecane: system wzmacniający głos/ pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług;
- możliwość rezerwacji miejsc, zgodnie z indywidualnymi potrzebami, zapewniających dobrą widoczność sceny (np. dla osób niskiego wzrostu i poruszających się na wózkach), napisów (dla osób głuchych/ słabosłyszących np. informacja o położeniu ekranu z napisami/ tłumaczu migowym) oraz miejsce dla asystenta obok.

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** napisy dla niesłyszących, tłumaczenie na polski język migowy;
- **dla osób słabosłyszących:** napisy dla niesłyszących, pętla indukcyjna;
- **dla osób niewidomych:** możliwość zajęcia miejsca, gdzie najlepiej słychać, uwzględniające indywidualne potrzeby odbiorcy, pomoc w wyborze miejsca na sali; audiodeskrypcja (do słuchawek na jedno ucho), druk brajlem w symbolicznej ilości lub na zamówienie osoby niewidomej, warsztaty wprowadzające z możliwością poznania scenografii dotykiem, makieta scenografii w 3D, asystent, miejsce dla psa przewodnika i asystującego;
- **dla osób słabowidzących:** miejsce: tam, gdzie najlepiej widać i uwzględniające indywidualne potrzeby odbiorcy, audiodeskrypcja (do słuchawek na jedno ucho), warsztaty wprowadzające z możliwością poznania scenografii dotykiem, makieta scenografii w 3D, asystent;

- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zajęcia miejsca w wyższych rzędach zgodnie z indywidualnymi potrzebami; możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzik);
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi
- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi; możliwość zajęcia miejsc przyjaznych sensorycznie, blisko wyjścia; możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających; miejsce wyciszenia.

3.4. Pokaz filmowy dla dzieci

Miejsce:

dostępne architektonicznie i komunikacyjnie

Czas:

godziny poranne

Promocja:

plakat z komunikatem: co? gdzie? kiedy? informacja o dostępności instytucji/ miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.0; napisy i transkrypcja w multimedialach; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst; zalecany: kontakt ze szkołami, specjalnymi ośrodkami szkolno-wychowawczymi, organizacjami pozarządowymi reprezentującymi osoby z niepełnosprawnością,

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.0** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** e-mail lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz migowy online, zalecane: system wzmacniający głos/ pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług;

- możliwość rezerwacji miejsc, zgodnie z indywidualnymi potrzebami, zapewniających dobrą widoczność sceny (np. dla osób niskiego wzrostu i poruszających się na wózkach), napisów (dla osób głuchych/ słabosłyszących np. informacja o położeniu ekranu).

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** tłumaczenie na polski język migowy, napisy dla niesłyszących lub uproszczone napisy dla niesłyszących;
- **dla osób słabosłyszących:** napisy dla niesłyszących lub uproszczone napisy dla niesłyszących, pętla indukcyjna;
- **dla osób niewidomych i słabowidzących:** możliwość zajęcia miejsca, gdzie najlepiej słyszać, uwzględniające indywidualne potrzeby odbiorcy, pomoc w wyborze miejsca na sali; audiodeskrypcja dla dzieci (do słuchawek na jedno ucho), druk brajlem w symbolicznej ilości lub na zamówienie osoby niewidomej;
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zajęcia miejsca w wyższych rzędach zgodnie z indywidualnymi potrzebami; możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzik), miejsce obok dla rodzica/ opiekuna;
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi, lektor w filmach obcojęzycznych.
- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, warunki zalecane: przyciszony dźwięk, światło zgaszone do połowy, sala do 80 miejsc, brak reklam, możliwość wejścia z własnym jedzeniem, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi; możliwość zajęcia miejsc przyjaznych sensorycznie, blisko wyjścia; możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających; miejsce wyciszenia.

3.5. Spektakl dla dzieci

Miejsce:

dostępne architektonicznie i komunikacyjnie

Czas:

godziny poranne

Promocja:

plakat z komunikatem: co? gdzie? kiedy? informacja o dostępności instytucji/ miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.0; napisy i transkrypcja w multimediami; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.0** (m.in.właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** e-mail lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz migowy online, zalecane: system wzmacniający głos/ pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług;
- możliwość rezerwacji miejsc, zgodnie z indywidualnymi potrzebami, zapewniających dobrą widoczność sceny (np. dla osób niskiego wzrostu i poruszających się na wózkach) napisów (dla osób głuchych/ słabosłyszących np. informacja o ekranie).

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** tłumaczenie na polski język migowy;
- **dla osób słabosłyszących:** napisy dla niesłyszących lub uproszczone napisy dla niesłyszących, pętla indukcyjna;
- **dla osób niewidomych i słabowidzących:** możliwość zajęcia miejsca, gdzie najlepiej słyszać, uwzględniające indywidualne potrzeby odbiorcy, pomoc w wyborze miejsca na sali; audiodeskrypcja dla dzieci (do słuchawek na jedno ucho), dotykanie scenografii, lalek, makiety scenografii w 3D itp.;

- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zajęcia miejsca w wyższych rzędach zgodnie z indywidualnymi potrzebami; możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzik), miejsce obok dla rodzica/ opiekuna;
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi;
- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi; możliwość zajęcia miejsc przyjaznych sensorycznie, blisko wyjścia; możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających; miejsce wyciszenia.

3.6. Wystawa

Miejsce:

dostępne architektonicznie i komunikacyjnie

Promocja:

informacja o dostępności instytucji/ miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.0; napisy i transkrypcja w multimedialnych; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst, kontakt z organizacjami pozarządowymi reprezentującymi odbiorców.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.0** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** e-mail lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz migowy online, zalecane: system wzmacniający głos/ pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług.

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** tablet lub wideoguide z PJM / kody QR do tłumaczeń PJM, napisy do materiałów audiowizualnych;
- **dla osób słabosłyszących:** informacje tekstowe, napisy do materiałów audiowizualnych, broszura z opisem i zapisem dźwięków;
- **dla osób niewidomych i słabowidzących:** audioguide, audioguide z audiodeskrypcją/ pliki audiodeskrypcji do pobrania ze strony internetowej, makiety 3D, tyflografiki, materiały do dotykania, oryginały do dotykania;
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzik), rozproszone oświetlenie eksponatów (bez założenia, że będzie je oglądała osoba średniego wzrostu);
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** czas: najmniej popularne godziny, informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi;
- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** czas: przed otwarciem lub najmniej popularne godziny, informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi; możliwość zajęcia miejsc przyjaznych sensorycznie, blisko wyjścia; możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających; miejsce wyciszenia.

3.7. Orowadzanie po wystawie

Miejsce:

dostępne architektonicznie i komunikacyjnie

Promocja:

informacja o dostępności instytucji/ miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.0; napisy i transkrypcja w multimediami; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.0** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** e-mail lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz migowy online, zalecane: system wzmacniający głos/ pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług;

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** miejsce: szerokie, by każdy widział prowadzącego/ tłumacza migowego, dobre oświetlenie, tłumaczenie na polski język migowy lub Głuchy przewodnik;
- **dla osób słabosłyszących:** miejsce: dobra akustyka (nieskrzypiąca podłoga), dobra widoczność prowadzącego, małe grupy, przenośne pętle indukcyjne, napisy do materiałów audiowizualnych, symultaniczny przekaz tekstowy;
- **dla osób niewidomych i słabowidzących:** asystent, audiodeskrypcja na żywo/ komentarz z elementami audiodeskrypcji, makiety 3D, tyflografiki, materiały do dotykania, oryginały do dotykania, druk powiększony, wysoki kontrast;
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; miejsce na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzik);
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** czas: najmniej popularne godziny, informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi, formularz zawierający pytania dotyczące umiejętności i potrzeb (przed wydarzeniem), praca w grupach do 15 osób, multisensoryczne materiały dydaktyczne;
- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** czas: przed otwarciem lub najmniej popularne godziny, informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi; formularz zawierający pytania dotyczące umiejętności i potrzeb (przedprzewodnik przed wydarzeniem), praca w grupach do 10 osób, multisensoryczne materiały dydaktyczne, możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających; miejsce wyciszenia.

3.8. Warsztaty

Miejsce:

dostępne architektonicznie i komunikacyjnie

Promocja:

informacja o dostępności instytucji/ miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.0; napisy i transkrypcja w multimediami; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.0** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** e-mail lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz migowy online, zalecane: system wzmacniający głos/ pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług.

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** miejsce: odpowiedni układ stołów, najlepiej w półokręgu, dobre oświetlenie, małe grupy, zalecane: tłumaczenie na polski język migowy;
- **dla osób słabosłyszących:** miejsce: dobra akustyka (nieskrzypiąca podłoga), dobra widoczność prowadzącego, małe grupy, przenośne pętle indukcyjne;
- **dla osób niewidomych i słabowidzących:** asystent, materiały do dotykania, komentarz z elementami audiodeskrypcji, małe grupy, druk powiększony, wysoki kontrast;
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzik); krzesła z podłokietnikami i oparciem; możliwość podjechania wózkiem do stołu;
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** czas: najmniej popularne godziny, informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, formularz zawierający pytania dotyczące umiejętności i potrzeb (przed wydarzeniem), wydzielona sala, praca w grupach do 15 osób, dopasowany czas trwania warsztatu, multisensoryczne materiały dydaktyczne, terapeuta wspierający;

- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** czas: przed otwarciem lub najmniej popularne godziny, informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, formularz zawierający pytania dotyczące umiejętności i potrzeb (przed wydarzeniem), praca w grupach do 10 osób, multisensoryczne materiały dydaktyczne, terapeuta wspierający, możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających, miejsce wyciszenia.

3.9. Koncert

Miejsce:

dostępne architektonicznie i komunikacyjnie

Promocja:

informacja o dostępności instytucji/ miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.0; napisy i transkrypcja w multimediami; program w formie tekstowej, a nie tylko plakat, zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.0** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** e-mail lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz migowy online, zalecane: system wzmacniający głos/ pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług;
- możliwość rezerwacji miejsc, zgodnie z indywidualnymi potrzebami, zapewniających dobrą widoczność sceny (np. dla osób niskiego wzrostu i na wózku) napisów (dla osób głuchych/ słabosłyszących np. informacja o tłumaczu).

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** możliwość wyboru miejsca o dobrej widoczności tłumacza, zalecane: tłumaczenie na polski język migowy (interpretacja tekstów piosenek);
- **dla osób słabosłyszących:** miejsce: dobra akustyka, pętla indukcyjna, napisy dla niesłyszących;

- **dla osób niewidomych i słabowidzących:** komentarz z elementami audiodeskrypcji/ audiodeskrypcja do elementów wizualnych;
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzik);
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi;
- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi, możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających, miejsce wyciszenia, wyznaczenie miejsc przyjaznych sensorycznie, blisko wyjścia.

3.10. Mecz na stadionie

Miejsce:

dostępne architektonicznie i komunikacyjnie

Promocja:

informacja o dostępności instytucji/ miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.0.; napisy i transkrypcja w multimediami; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.0** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** e-mail lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz migowy online, zalecane: system wzmacniający głos/ pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług;
- możliwość rezerwacji miejsc, zgodnie z indywidualnymi potrzebami, zapewniających dobrą widoczność (np. dla osób niskiego wzrostu i na wózku) oraz miejsce dla asystenta obok

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych i słabosłyszących:** alternatywy tekstowe dla komunikatów dźwiękowych;
- **dla osób niewidomych:** audiodeskrypcja na żywo, asysta w dotarciu na miejsce wydarzenia;
- **dla osób słabowidzących:** możliwość wyboru miejsca, tam, gdzie najlepiej widać;
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość wyboru miejsca, tam, gdzie najlepiej widać, możliwość zapewnienia asysty przy dostaniu się na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzik), miejsce dla asystenta obok;
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami;
- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających, miejsce wyciszenia.

3.11. Impreza sportowa w plenerze

Miejsce:

dostępne architektonicznie i komunikacyjnie

Promocja:

informacja o dostępności miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.0; napisy w multimediami; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.0** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** e-mail lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz migowy online, zalecane: system wzmacniający głos/ pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług.

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych i słabosłyszących:** alternatywy tekstowe dla komunikatów dźwiękowych;
- **dla osób niewidomych i słabowidzących:** audiodeskrypcja na żywo, asysta w dotarciu na miejsce wydarzenia;
- **dla osób słabowidzących:** możliwość wyboru miejsca, tam, gdzie najlepiej widać;
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; utwardzony ciąg komunikacyjny, toaleta dla osób z niepełnosprawnością, miejsce parkingowe dla osób z niepełnosprawnością;
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przewodnik, mapa terenu imprezy z oznaczeniem infrastruktury, piktogramy, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi;
- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przewodnik, mapa terenu imprezy z oznaczeniem infrastruktury, piktogramy, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi.

3.12. Impreza masowa w plenerze**Miejsce:**

dostępne architektonicznie i komunikacyjnie

Promocja:

informacja o dostępności miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.0; napisy w multimediami, audiodeskrypcja do materiałów audiowizualnych; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst; instrukcja – wskazówki dla dostawców usług.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.0** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** e-mail lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);

- **w punkcie informacji/ w kasie:** wideotłumacz migowy online, zalecane: system wzmacniający głos/ pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług.

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych i słabosłyszących:** alternatywy tekstowe dla komunikatów dźwiękowych, zalecane: tłumaczenie na polski język migowy, podczas koncertów platforma wibracyjna;
- **dla osób niewidomych i słabowidzących:** audiodeskrypcja na żywo, asysta w dotarciu na miejsce wydarzenia;
- **dla osób słabowidzących:** możliwość wyboru miejsca, tam, gdzie najlepiej widać;
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** zapewnienie specjalistycznego transportu, możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce i podczas trwania imprezy, utwardzony ciąg komunikacyjny, toaleta dla osób z niepełnosprawnością, miejsce parkingowe dla osób z niepełnosprawnością, wózki z asystą (dla osób z czasową niepełnosprawnością), miejsca siedzące (również dla osób towarzyszących) z podłokietnikami i oparciem;
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, mapa terenu imprezy z oznaczeniem infrastruktury, piktogramy, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi
- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, mapa terenu imprezy z oznaczeniem infrastruktury, piktogramy, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi.

4

Zasady organizacji wydarzeń ze względu na grupę odbiorców

4.1. Zasady dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością wzroku

Osobom z niepełnosprawnością wzroku – niewidomym i słabowidzącym, należy dostarczyć informacje dostępne poprzez zmysły słuchu i dotyku (np. audiodeskrypcja, materiały do dotykania – makiety, druk wypukły, brajl, druki 3D, tyflografiki).

Osoby słabowidzące są w stanie czerpać informacje z niektórych tekstów wizualnych, ponieważ w zróżnicowanym stopniu korzystają ze zmysłu wzroku. Każda wada wzroku pociąga za sobą inne problemy. Mogą to być np. zaburzenia ostrości, ograniczenie pola widzenia, zmniejszony kontrast, nie rozróżnianie barw, trudność z adaptacją do zmiennych warunków oświetleniowych i wiele innych. Dlatego niemożliwe jest stworzenie informacji graficznej (plakat, tekst dużą czcionką, piktogram), która będzie jednakowo dostępna dla wszystkich słabowidzących.

Audiodeskrypcja

W multimediami i podczas wydarzeń, w których dużą rolę odgrywa warstwa wizualna stosuje się audiodeskrypcję. Rekomenduje się stosowanie audiodeskrypcji m.in. podczas spektakli teatralnych, pokazów filmowych, meczy. Podczas np. festiwali, koncertów, targów dobra praktyka jest stosowanie komentarza z elementami audiodeskrypcji, której nie stosuje się do tych multimediami i wydarzeń, w których, główne znaczenie ma słowo (np. film z wypowiedzią, wywiad, panel dyskusyjny).

W przypadku zagranicznych filmów, obcojęzycznych spektakli tłumaczenie powinno zostać odczytane przez lektora

Alfabet Braille'a

Nie wszystkie osoby z niepełnosprawnością wzroku posługują się brajlem. Organizując wydarzenie należy przede wszystkim zadbać o dostępną informację elektroniczną i odpowiednią promocję. Broszury w brajlu można wydrukować, ale w pojedynczych egzemplarzach.

Materiały promocyjne

Informacje dla osób z niepełnosprawnością wzroku najlepiej przygotować w elektronicznej formie tekstowej. Jeżeli są wykorzystywane grafiki, plakaty, zdjęcia itp. zaleca się, aby były one odpowiednio duże i kontrastowe (w przypadku prac tradycyjnych) lub możliwe do edytowania (powiększenie, zmiana kolorów, kontrastu) i opatrzone tekstem alternatywnym (w przypadku prac wirtualnych, umieszczanych na stronach internetowych).

Do wybranych wydarzeń zaleca się przygotowanie materiałów dotykowych np.

- makiety, tyflografiki, druki 3D – do fotografii,
- makieta 3D, scenografia, kostiumy – do spektaklu.

Dostępność miejsca

Preferuje się miejsca w pobliżu przystanków komunikacji miejskiej.

W pomieszczeniach zaleca się stosowanie kontrastowych oznaczeń (np. schodów, szklanych drzwi i szklanych ścian), co ułatwia swobodę poruszania się i orientacji osobom słabowidzącym. Utrudnienia stanowią wiszące lub wystające nad ciągiem komunikacyjnym elementy (np. niskie schody, gaśnice, gabloty, banery itd.). Problemów przysparzają też duże lśniąca powierzchnie (np. lustra, tafle szkła czy posadzki silnie odbijające światło). Zaburzają one obraz przestrzeni u osób słabowidzących. Utrudnieniem dla osób słabowidzących jest też umieszczenie obrazu lub informacji tekstowej za szkłem (np. w gablocie). Odbijające się od szkła światło często uniemożliwia zobaczenie co jest za nim. Oświetlenie punktowe również utrudnia osobom słabowidzącym skorzystanie z materiałów wizualnych. Najlepsze jest światło rozproszone o barwie zbliżonej do światła naturalnego.

Dobrą praktyką podczas ogólnomiejskich imprez plenerowych jest stosowanie planów wypukłych z informacją o topografii terenu i lokalizacji miejsc.

Asysta

Dobrą praktyką jest zaoferowanie asystenta, który pomoże dotrzeć osobie niewidomej na miejsce i będzie jej towarzyszyć w trakcie trwania wydarzenia.

Część osób niewidomych porusza się z psami przewodnikami lub asystującymi. Zgodnie z prawem osoba z psem przewodnikiem lub asystującym ma prawo wejść m.in. do budynków wraz otoczeniem: administracji publicznej, kultury, oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, opieki społecznej i socjalnej, handlu, gastronomii, turystyki, sportu oraz korzystać z każdego rodzaju transportu. Przed wydarzeniem należy przypomnieć o tym pracownikom. Dobrą praktyką jest przygotowanie miejsca dla psa obok jego właściciela oraz zapewnienie miski z wodą.

4.2. Zasady dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością słuchu

Dla osób Głuchych język polski jest drugim językiem, dlatego zaleca się:

- opracowanie informacji o wydarzeniu w prostym języku/ łatwym tekście w rozumieniu i czytaniu,
- możliwość nawiązania kontaktu i wysłania zgłoszenia mailem i/lub przez SMS,
- tłumaczenie wydarzeń na polski język migowy.

Dla osób słabosłyszących, korzystających z aparatów słuchowych zaleca się stosowanie pętli indukcyjnej lub innych systemów wspierających słyszenie. Miejsce z pętlą indukcyjną należy oznaczyć piktogramem. Przed wydarzeniem należy sprawdzić jej działanie. Zaleca się zastosowanie pętli indukcyjnej oraz systemu wzmacniania dźwięku także w miejscu bezpośredniej obsługi uczestnika – w kasie/ informacji. Ważne aby nagłośnienie podczas wydarzenia było jednakowe w każdym miejscu.

Obowiązkowe jest stosowanie we wszystkich materiałach wideo i filmach napisów dla niesłyszących.

Dla spektakli teatralnych stosuje się napisy dla niesłyszących i/lub tłumaczenie na polski język migowy.

Tłumacz migowy nie jest alternatywą dla napisów w multimediami. Oba rozwiązania służą innej grupie odbiorców. Zastosowanie PJM w transmisji online nie zwalnia z konieczności uzupełnienia napisów lub pełnej transkrypcji.

Dobre praktyki:

- Niektóre osoby głuche, w tym ogłuchłe mogą korzystać z systemu językowo migowego (SJM). Warto zapytać o preferencje głuchych w sprawie tłumaczenia,
- Pomocne będzie nagranie informacji o wydarzeniu w języku migowym. Do filmu w PJM należy dodać napisy lub zamieścić transkrypcję tekstową obok filmu,
- Zaleca się stosowanie napisów na żywo podczas wydarzeń, w których główną rolę odgrywa słowo mówione,
- Podczas koncertów można wyświetlać teksty piosenek lub zapewnić ich tłumaczenie na polski język migowy,

- Infografiki pomagają osobom niesłyszącym rozumieć informacje,
- Praktycznym narzędziem promocyjnym wśród osób niesłyszących są social media.

4.3. Zasady dostosowania do potrzeb osób głuchoniewidomych

W ramach zapewniania dostępności wydarzenia dla osób głuchoniewidomych stosuje się różne rodzaje usług dla osób niewidomych, słabowidzących, głuchych, słabosłyszących w zależności od indywidualnych potrzeb uczestników wydarzenia.

Niektóre osoby głuchoniewidome korzystają z asysty tłumaczy przewodników, posługujących się SKOGN. Zaleca się uwzględnienie tłumacza przewodnika w przydzielaniu miejsca oraz w polityce cenowej.

4.4. Zasady dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową lub osób niskiego wzrostu

Dostępność wydarzenia dla osób z niepełnosprawnością ruchową oznacza pełną dostępność architektoniczną budynku lub części budynku, w której odbywa się wydarzenie, czyli możliwość samodzielnego dostania się do budynku, kasy, szatni, toalety oraz miejsca wydarzenia bez konieczności pokonywania przeszkód.

W uzasadnionych przypadkach można wyznaczyć sektor dla osób z niepełnosprawnością (np. na podwyższeniu, co ułatwi oglądanie osobom niskiego wzrostu lub na wózku wydarzeń na scenie lub w miejscach wymagających demontażu krzesel). Dobrą praktyką jest zaplanowanie miejsc siedzących dla asystenta lub osoby towarzyszącej, a także dla psa asystującego obok osoby z niepełnosprawnością. Miejsca siedzące powinny być z podłokietnikami i oparciem. W przypadku wyznaczania sektora dla osób z niepełnosprawnością podczas imprez biletowanych konieczne jest oznaczenie biletów i skuteczne informowanie o zasadach przydziału miejsc w sektorze (tak, by osoby zainteresowane trafiły na przygotowane miejsca). Sektor można nazwać priorytetowym.

Zalecana minimalna liczba miejsc dla osób poruszających się na wózku, np. w oparciu o ISO 21542:2011:

- jedno miejsce – do 50 osób,
- trzy miejsca – 51–100 osób,
- cztery miejsca – 101–200 osób,
- cztery miejsca powyżej 200 osób + jedno na każde kolejne, rozpoczęte 200 osób.

Minimalne wymiary miejsc min. 90x130 cm i przejście za lub przed miejscem, wyjątkowo obok o szer. min. 90 cm.

Część osób korzysta z balkoników lub wózków tylko w trakcie przemieszczania się na większych odległościach, a podczas wydarzenia osoby te korzystają z krzeseł na widowni – warto rozważyć i poinformować zespół obsługujący wydarzenie, gdzie można odstawić sprzęt na czas trwania wydarzenia. Miejsce to powinno znajdować się w pobliżu miejsca przydzielonego osobie z niepełnosprawnością ruchu. Decyzja o pozostawieniu sprzętu należy do osoby z niepełnosprawnością.

Dobrą praktyką jest zapewnienie miejsc z większą przestrzenią na nogi. Miejsca tego typu mogą służyć osobom, które nie są w stanie zgiąć nogi w kolanie.

Udogodnienia dla osób z niepełnosprawnością ruchową podczas plenerowych imprez masowych

Podczas imprez masowych zalecana jest organizacja punktu informacji o dostępności wydarzenia, w którym można uzyskać pomoc asystenta lub wypożyczyć sprzęt (np. wózek dla osoby z czasową niepełnosprawnością).

Parking

Obowiązkowe jest zapewnienie parkingu dla osób z niepełnosprawnościami³.

- jedna koperta – jeżeli liczba wszystkich stanowisk wynosi 6–15,
- dwie koperty – jeżeli liczba stanowisk wynosi 16–40,
- trzy koperty – jeżeli liczba stanowisk wynosi 41–100,
- a jeśli stanowisk jest więcej niż 100–4 %,
- przy 1-5 stanowisk zaleca się zapewnienie min. 1 koperty.

Utwardzenie terenu

W przypadku nierównego i/ lub nieutwardzonego terenu zaleca się zastosowanie np. mat gumowych (lub innego typu utwardzenia/ wyrównanie terenu) na ciągach komunikacyjnych do najważniejszych punktów, tj. parkingu, od wejścia do obiektów znajdujących się na terenie imprezy, toalet itd. W przypadku festiwalu utwardzone ciągi komunikacyjne powinny być także do punktu informacji, obiektów gastronomicznych, handlowych i usługowych.

³ Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz.U. 1985 nr 14 poz. 60, z późniejszymi zmianami), art. 12a <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19850140060>

Informacja o szerokościach: 90 cm osoba na wózku może poruszać się w jednym kierunku, na krótkim odcinku, 120 cm os. na w. może poruszać się w 1 kierunku na dłuższych odcinkach, 150 cm os. na w. może zawracać i mijać się z os. sprawną, 180 cm mogą minąć się 2 os. na wózku.

Szerokość przestrzeni komunikacyjnych należy dostosować do przewidywanego natężenia ruchu w danym miejscu. Jeżeli szerokość jest mniejsza niż 180 cm, co 25 m należy zapewnić miejsca mijania o szer. min. 180 i dł. min. 200 cm.

Przenośne toalety

W każdym zespole toalet przenośnych co najmniej jedna toaleta powinna być dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową, a dojście do niej utwardzone. Podczas festiwali zaleca się zapewnienie 10% dostosowanych urządzeń sanitarnych w każdym zespole. (Przykład: Wigilia Miejska. Jeżeli toalety przenośne są rozmieszczone w dwóch zespołach po 20 i 10 toalet, w pierwszym należy zapewnić min. 2 toalety dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchu, a w drugim 1 taką toaletę).

Punkty gastronomiczne, usługowe, handlowe

Należy zapewnić utwardzoną nawierzchnię na dościach do punktów gastronomicznych. Ze względu na osoby poruszające się na wózku, niskiego wzrostu lub dzieci należy zapewniać blat/ladę na wysokości do 90 cm od poziomu ciągu komunikacyjnego. W przypadku braku możliwości odpowiedniego dostosowania wysokości blatu/ lady, np. foodtrucki obsługa danego punktu powinna umożliwić osobom, dla których blat/lada znajduje się zbyt wysoko obsługę przy stoliku (przyjęcie zamówienia oraz podanie posiłku).

Zalecane jest stosowanie zasady pierwszeństwa w przypadku osób z niepełnosprawnościami (stałą lub czasową) oraz osób starszych i kobiet w ciąży.

W przypadku punktów zbudowanych na podwyższeniu należy pamiętać o zapewnieniu pochylni o nachyleniu do 5%, z powierzchnią wykonaną z materiału antypoślizgowego. Krawędzie pochylni powinny być oznaczone kontrastowo pasami o szerokości 5–10 cm. Zaleca się uzyskanie kontrastu oznaczenia w stosunku do powierzchni pochylnie nie mniejszego niż 60 stopni w skali LRV (zgodnie z normą ISO 21542:2011).

Do punktów handlowo-usługowych znajdujących się w budynkach/ pawilonach/ namiotach musi być zapewniony dostęp z poziomu terenu (dopuszczalna wysokość progu do 2 cm), za pomocą pochylni, zgodnej z powyższym opisem lub dźwigu osobowego.

Podest/platforma dla osób z niepełnosprawnością

W przypadku wydarzeń typu koncert, festiwal, rekomenduje się budowę podestu dla osób z niepełnosprawnością. Powierzchnia platformy powinna być na takiej wysokości, żeby linia wyznaczona pomiędzy dowolnym punktem umieszczonym min. 80 cm nad przednią krawędzią platformy a przednią krawędzią sceny nie była przecinana przez żadne przeszkody, ani osoby znajdujące się przed podestem.

Na platformę (podwyższenie) musi prowadzić pochylnia. Zaleca się zapewnienie nachylenia nieprzekraczającego 5%. W przypadku konieczności zastosowania większego nachylenia należy zapewnić asystę, z której będą mogły skorzystać osoby z niepełnosprawnościami. Nachylenie pochylni w żadnym przypadku nie może przekraczać 8%. Wzdłuż pochylni oraz wokół platformy należy zapewnić balustradę zabezpieczającą osoby przebywające na niej przed upadkiem. Zalecane jest zapewnienie na platformie krzeseł rozkładanych (z podłokietnikami lub barierok umożliwiających wsparcie się podczas siadania/wstawania). Rozwiązanie takie ułatwi osobom z niepełnosprawnością ruchu (np. korzystającym z kul, laski, pomocy asystenta) oraz osobom starszym korzystanie z miejsc siedzących.

W pobliżu platformy powinna znajdować się dostosowana toaleta.

4.5. Zasady dostosowania do potrzeb osób ze spektrum autyzmu

Autyzm nie jest chorobą, a całościowym zaburzeniem rozwoju. Wywołuje trudności w zakresie umiejętności społecznych i w komunikowaniu się oraz skutkuje tendencjami do schematycznych i powtarzalnych zachowań czy specyficznych zainteresowań. Osoby ze spektrum autyzmu stanowią grupę o zróżnicowanych potrzebach, w której zdecydowana większość osób w odmienny sposób reaguje na bodźce sensoryczne. Specyfika grupy sprawia, że każdorazowo należy dokładnie przemyśleć sposób organizacji wydarzenia i zastanowić się, które sytuacje mogą stanowić trudność dla odbiorców ze spektrum autyzmu.

Dla osób ze spektrum autyzmu pomocne będą:

- otwartość i elastyczność osób zajmujących się obsługą wydarzenia,
- zmniejszenie ilości bodźców sensorycznych np. natężenia światła, czy głośności,
- materiały informacyjne opisujące sposób organizacji wydarzenia.

Pakiet informacji powinien być opracowany zgodnie z zasadami tworzenia tekstu łatwego do czytania i rozumienia. Materiał powinien być dostępny na stronie internetowej wydarzenia/organizatora, a jeśli jest możliwość bezpośredniego kontaktu z uczestnikami, również przesyłany drogą elektroniczną.

Pakiet najważniejszych informacji powinien zawierać:

- opis miejsca wydarzenia, budynku, przestrzeni (patrz przedprzewodnik w słowniku pojęć),
- informacje o warunkach sensorycznych m.in. poziom natężenia dźwięku, światła, zapachów czy tłumy. Wskazane strefy, w których będzie mniejsze natężenie dźwięku oraz rozmieszczenie wyjść ewakuacyjnych (dotyczy to koncertów, spektakli czy seansów kinowych). Jeśli na wydarzeniu są numerowane miejsca, można zaproponować konkretny sektor lub miejsca,
- informacja o miejscu wyciszenia,
- informacja osobach do kontaktu/ kontakt do wyznaczonego w instytucji koordynatora ds. dostępności,
- mapy i plany z rozmieszczeniem najważniejszych miejsc (wejście, toalety, szatnie, miejsca wyciszenia, droga ewakuacji itp.),
- zdjęcia najważniejszych miejsc,
- program wydarzenia, czas trwania, przerwy,
- obowiązujące zasady i regulamin,
- wskazówki i zalecenia np. jeśli na organizowanym przez nas wydarzeniu będzie głośno, warto zachęcić uczestników do zabrania słuchawek wygłuszających lub umożliwić ich wypożyczenie.

Stosowane rozwiązania, przykłady dobrych praktyk:

- Przebywanie w tłumie lub stanie w kolejkach nie jest komfortowe dla osób z autyzmem. Zaleca się wskazanie godzin zwiedzania, w których jest mniejsze natężenie ruchu turystycznego lub zorganizowanie dedykowanego zwiedzania wystawy przed jej otwarciem dla zwiedzających.
- Jeśli podczas wydarzenia są przewidywane kolejki do wejścia, warto zaproponować możliwość skorzystania z osobnych, wyznaczonych wejść.

- Jeśli zwiedzanie lub warsztat odbywa się w grupie, osobom z autyzmem najlepiej pracuje się w małych grupach do 10 osób.
- Na terenie budynku lub miejsca wydarzenia, zaleca się wyznaczenie miejsca, w którym będą panowały przyjazne warunki sensoryczne tak, aby w momencie przestymulowania zbyt dużą ilością bodźców, można było tam odpocząć. Może to być osobne pomieszczenie lub inna wyznaczona przestrzeń, która spełnia odpowiednie wymagania.
- Przy rejestracji na wydarzenie zaleca się pytanie o indywidualne potrzeby odwiedzających np. jaka forma komunikacji będzie najlepsza. Warto pamiętać, że część osób z autyzmem korzysta z alternatywnych form komunikacji.
- Podczas warsztatów lub innych działań edukacyjnych pomocne będzie wsparcie przekazu słownego wizualizacjami, przykładami lub materiałami dotykowymi.
- Jeśli na terenie, na którym odbywa się impreza obowiązuje zakaz wnoszenia przedmiotów (np. toreb, plecaków, aparatów fotograficznych) informuje się o tym osoby z autyzmem.
- Osoby z autyzmem często stosują specjalne diety, dlatego wskazane jest wyrażenie zgody na zabranie ze sobą własnego jedzenia.
- Stworzenie zasad postępowania na wypadek odłączenia się od opiekuna lub zgubienia się w trakcie imprezy. Należy wskazać, gdzie i do kogo trzeba się zwrócić z prośbą o pomoc.
- Określenie zasad odpłatności oraz obecności asystenta podczas imprezy.

4.6. Zasady dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością intelektualną

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną mają często trudności w procesie uczenia się – w zdobywaniu wiedzy, w rozumieniu świata jak i w funkcjonowaniu społecznym. Należy zwrócić uwagę, że jest to grupa bardzo niejednorodna. Osoby te różnią się od siebie pod względem potrzeb czy sposobu funkcjonowania. Warto pamiętać, że niepełnosprawność intelektualna może występować samodzielnie lub z innymi zaburzeniami psychicznymi i fizycznymi.

Z perspektywy odbiorców z niepełnosprawnością intelektualną, najważniejszym elementem dostępnych wydarzeń są:

- otwartość i elastyczność osób zajmujących się obsługą wydarzenia,
- indywidualne podejście uwzględniające potrzeby odbiorców rozumiane jako dopasowanie zakresu wiedzy, czasu i tempa przekazu informacji,

- opracowanie materiałów promocyjnych i informacyjnych objaśniających sposób organizacji wydarzenia zgodnie z zasadami tekstu łatwego do czytania i rozumienia.

Stosowane rozwiązania, przykłady dobrych praktyk:

- Jeśli zwiedzanie lub warsztat odbywa się w grupie, powinna ona liczyć do 10 osób.
- Przy rejestracji na wydarzenie zaleca się pytanie o indywidualne potrzeby odwiedzających np. jaka forma komunikacji będzie najlepsza. Osoby z niepełnosprawnością intelektualną korzystają z alternatywnych form komunikacji.
- Dla lepszego zrozumienia przekazu słownego zaleca się stosowanie pomocy wizualnych i dotykowych, które wesprą i wzbogacą przekaz.
- Wyrażenie zgody na zabranie ze sobą własnego jedzenia, dla osób stosujących specjalne diety.
- Stworzenie zasad postępowania na wypadek odłączenia się od opiekuna lub zgubienia się w trakcie imprezy. Należy wskazać, gdzie i do kogo trzeba się zwrócić z prośbą o pomoc.
- Określenie zasad odpłatności oraz obecności asystenta podczas imprezy.

4.7. Zasady dostosowania do potrzeb innych osób (m.in. seniorów, dzieci, osób z epilepsją i.in.)

Seniorzy

Przez dostępność wydarzeń dla seniorów rozumie się:

- dostępność architektoniczną (brak schodów, progów, winda),
- dogodny czas (osoby starsze preferują wczesne popołudnie, wczesny wieczór),
- miejsce do odpoczynku (np. ławki, przenośne siedziska podczas pleneru),
- rezerwacja biletów, miejsc: telefonicznie, osobiście,
- wszelkie broszury informacyjne (teatr) – druk powiększony, czytelny tekst, kontrast,
- w filmach zagranicznych lektor,

- usługi dostępu jak dla osób słabowidzących, słabosłyszących i osób z niepełnosprawnością ruchu.

Opiekunowie z dziećmi

Przez dostępność wydarzeń dla opiekunów z małymi dziećmi (np. pokaz filmowy, spotkanie w muzeum) rozumie się:

- dostępność architektoniczną (brak schodów, progów, winda),
- dogodny czas (godziny poranne do południowej drzemki),
- miejsce, gdzie można zostawić wózki,
- dobrą praktyką jest umieszczenie przewijaka oraz maty z zabawkami lub kącika zabaw w sali, w której odbywa się wydarzenie,
- podczas pokazu filmowego z udziałem małych dzieci zaleca się przygaszenie światła do połowy i ściszenie dźwięku,
- podczas rodzinnych pokazów filmowych preferowany jest dubbing.

Epilepsja

Ze względu na osoby z epilepsją stosuje się ostrzeżenia o fleszach i pulsujących bodźcach wizualnych. Warto upewnić się, że cały zespół obsługujący wydarzenie i ochrona wiedzą, gdzie znajduje się pomoc medyczna i są w stanie szybko ją wezwać.

Obcokrajowcy

Aby wydarzenie było dostępne dla obcokrajowców zaleca się:

- tłumaczenie i/ lub napisy w zależności od rodzaju wydarzenia w języku obcym (obcokrajowcy nie wymagają napisów dla niesłyszących),
- informacje i materiały promocyjne w języku obcym,
- łatwy tekst, piktogramy.

Rodziny

Dobrą praktyką jest organizacja opieki dla dzieci podczas wybranych wydarzeń dla dorosłych (np. podczas spektaklu, projekcji filmu czy zwiedzania wystawy).

5

Propozycje piktoграмów związanych z dostępnością wydarzenia na przykładzie Warszawskiego Festiwalu Kultury Bez Barrier

Wydarzenie dostępne dla osób niesłyszących,

Wydarzenie dostępne dla osób z niepełnosprawnością ruchową,

Pętla indukcyjna,

Dostępne dla osób z niepełnosprawnością ruchową z asystentem,

Przenośne (osobiste) systemy FM,

Wydarzenie dla osób z niepełnosprawnością intelektualną,

Język migowy,

Wydarzenie dla dzieci,

Napisy dla niesłyszących,

Wydarzenie dla dorosłych,

Wydarzenie dostępne dla osób niewidomych i słabowidzących,

Wydarzenie dla wszystkich,

Audiodeskrypcja,

Tabliczki z QR kodami,

Tyflografika, materiały do dotykania,

Wydarzenie dla osób ze spektrum autyzmu.

6

Dobre praktyki

Wydarzenia dostępne dzielimy na wydarzenia nastawione na masowego odbiorcę, gdzie o dostępności pomyślano na etapie planowania i dodano adekwatne usługi dostępu oraz dedykowane osobom z niepełnosprawnościami (np. warsztaty dla osób niewidomych, wykład w PJM). Przedstawione przykłady dobrych praktyk należą do pierwszej grupy. Zostały zaprojektowane tak, aby mogły wziąć w nich udział osoby do tej pory wykluczane, jak najszersza grupa odbiorców.

6.1. Konferencja

Dostępność konferencji na przykładzie wydarzeń organizowanych przez Fundację Widzialni oraz Forum Dostępnej Cyberprzestrzeni w Sejmie RP w Warszawie w latach 2013-15. Wydarzenie bezpłatne, ilość miejsc ograniczona, czas trwania: 3-4h.

Dostępna przestrzeń

Budynek jest przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ruchową i sensorycznymi. Oznacza to m.in. dostępną dla osób poruszających się na wózkach i osób niewidomych przestrzeń zewnętrzną, wejście do budynku z poziomu ulicy, dostosowane toalety.

Sala kolumnowa, w której odbywają się konferencje i rejestracja, a także miejsce na przerwę kawową są na parterze. Budynek jest w centrum miasta, łatwo do niego dojechać komunikacją miejską. Instytucja jest dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową.

Wadą sali kolumnowej jest trudna akustyka.

Rekrutacja

Zaproszenia na wydarzenie są przygotowywane m.in. w elektronicznym formacie tekstowym oraz z tłumaczeniem na polski język migowy. Formularz zgłoszeniowy jest zgodny ze

standardem WCAG 2.0. Zawiera pytanie o indywidualne potrzeby uczestników, daje możliwość poinformowania o preferowanym sposobie komunikacji i zgłoszenia potrzeby asysty.

Asystenci osób z niepełnosprawnością

Organizatorzy zapewniają asystentów. Do ich zadań należy m.in. odbiór z przystanku, odprowadzanie gości na miejsca, asysta podczas przerwy kawowej. Wszyscy asystenci są przeszkoleni z zakresu zasad komunikacji i właściwego zachowania wobec osoby z niepełnosprawnością.

Organizatorzy zapewniają udział w wydarzeniu osobistym asystentom, tłumaczom przewodnikom, a także miejsce i wodę dla psów asystujących.

Dostępne www i multimedia

Strony internetowe organizatorów konferencji są zgodne ze standardami dostępności WCAG 2.0. Filmy pokazywane podczas konferencji mają napisy.

Transmisja na żywo

Wydarzenie jest transmitowane online z tłumaczeniem migowym i napisami na stronie Sejmu RP. Odpowiada za to Ośrodek Informatyki Sejmu RP we współpracy z firmami zewnętrznymi. Napisy i tłumaczenie migowe można włączyć i wyłączyć.

Tłumaczenie migowe

Tłumaczenie na polski język migowy umożliwia udział w konferencji osobom głuchym posługującym się językiem migowym. Tłumacz stoi w miejscu widocznym dla użytkowników, blisko ekranu wyświetlającego napisy.

Napisy na żywo

Dla słabosłyszących i niesłyszących użytkowników języka polskiego stosuje się symultaniczny przekaz tekstowy, który polega na wyświetleniu w formie tekstu na ekranach przebiegu wydarzenia z jak najmniejszym opóźnieniem. Napisy na żywo tworzy para: respeaker i moderator. Nad prawidłowym przebiegiem czuwa osoba techniczna. Pracują oni w odrębnym pomieszczeniu, z dostępem do źródła dźwięku i podglądu wydarzenia.

Pętla indukcyjna

Aby ułatwić zrozumienie mowy osobom korzystającym z aparatów słuchowych, w sali montuje się pętlę indukcyjną. W miejscu, z którego jest najlepszy widok na ekrany z tekstem i tłumacza języka migowego utworzono sektor dla osób niesłyszących. Został on oznaczony symbolem pętli, a informacja o tym została przekazana uczestnikom podczas rejestracji.

Udział prelegentów z niepełnosprawnościami

Z myślą o prelegentach poruszających się na wózku organizatorzy decydują o odstawieniu mównicy, a panel dyskusyjny odbywa się przy niskim stoliku w fotelach. Słabosłyszącej uczestniczce dyskusji zapewnia się laptop z symultanicznym przekazem tekstowym, Głuchym – tłumacza PJM.

Prezentacje

Czytelność prezentacji poprawiają dodatkowe ekrany boczne, na których wyświetlane są treści z ekranu głównego.

Materiały pokonferencyjne

Obszerną relację z wydarzenia zamieszczono na stronie www organizatorów m.in. zdjęcia z opisem alternatywnym dla osób niewidomych, podsumowanie wydarzenia nagrane w PJM. Raporty są w formacie dostępnym dla programów czytających. Pod artykułem jest właściwie opisany link do transmisji archiwalnej z transkrypcją i tłumaczeniem na PJM.

Zasoby

Ekran, nagłośnienie, sprzęt do tłumaczenia symultanicznego, pokoje dla tłumaczy, łącze internetowe, transmisja online oraz tłumaczenie na język migowy w transmisji online zostały zapewnione przez Kancelarię Sejmu RP. Szkolenie asystentów, asystenci, dostępność www były działaniami bezkosztowymi po stronie organizatorów.

6.2. Pokaz filmowy

Dostępność seansu filmowego na przykładzie projektu „Rodzina Kinomaniaków” organizowanego przez Fundację Kultury Bez Barrier w Warszawie w latach 2017-18.

Dostępność miejsca

Pokazy odbywają się w kinach: Kinoteka oraz Elektronik w Warszawie. Kinoteka znajduje się w centrum miasta, blisko metra i Dworca Centralnego. To miejsce, do którego bez problemu trafi każdy. Pokazy w tym miejscu są dostępne dla osób z niepełnosprawnością sensoryczną, intelektualną, osób starszych i rodzin z dziećmi. Wadą miejsca jest brak dostępności architektonicznej Pałacu Kultury i Nauki. Kino Elektronik jest w pobliżu stacji metra Dworzec Gdański. Kino jest dostępne architektonicznie.

Dostępność czasu

Seanse rozpoczynają się o godz. 17.30 tak, by do kina zdążyły osoby pracujące. Seanse odbywają się zazwyczaj w trzeci poniedziałek miesiąca.

Informacja i promocja

Seanse mają charakter integracyjny. Mogą w nich uczestniczyć wszyscy. Stosowane są rozwiązania dedykowane osobom z niepełnosprawnościami sensorycznymi: audiodeskrypcja dla niewidomych, napisy i pętla indukcyjna dla niesłyszących i słabosłyszących, tłumaczenie na język migowy dla Głuchych. Informacja o charakterze wydarzenia i oferowanych usługach znajduje się w zaproszeniu. Przed seansem widzowie są jeszcze raz o tym informowani.

Zaproszenie na film wysyłane jest do szkół i organizacji osób z niepełnosprawnościami sensorycznymi w formacie tekstowym. Informacja zostaje zamieszczona na stronie www organizatora zgodnej ze standardem WCAG 2.0 oraz w newsletterze skierowanym do osób zainteresowanych kulturą bez barier. Nagrywane jest także zaproszenie w polskim języku migowym do mediów społecznościowych.

Kina umieszczają zapowiedzi pokazu w repertuarze z opisem „kino bez barier”.

Rezerwacja miejsc

Wstęp na wydarzenie jest bezpłatny. Obowiązuje rezerwacja miejsc przez e-mail. Alternatywnie możliwa jest rezerwacja telefoniczna oraz przez SMS.

Podczas rezerwacji podaje się liczbę rezerwowanych miejsc oraz zgłasza potrzebę skorzystania z audiodeskrypcji.

Asystenci osób z niepełnosprawnością

Organizatorzy oferują asystę szczególnie przy odprowadzaniu na miejsca i ustawianiu odbiorników z audiodeskrypcją. Przy zapisie uwzględniane są miejsca dla asystentów i opiekunów.

Opieka nad dziećmi

Na każde spotkanie filmowe mogą przyjść całe rodziny. Dla najmłodszych zorganizowane są zajęcia edukacyjno-rozrywkowe z wykwalifikowanymi animatorami. Wiek, liczbę dzieci, potrzebę indywidualnego wsparcia dzieci należy zgłosić organizatorom podczas rezerwacji.

Tłumaczenie migowe

Wprowadzenie do filmu oraz dyskusja po filmie tłumaczone są na polski język migowy. Filmy dla dzieci tłumaczone są na polski język migowy.

Napisy do filmów

Filmy dla osób dorosłych mają napisy dla niesłyszących, zawierające poza zapisem ścieżki dialogowej, opis dźwięków i oznaczenia bohaterów. Podczas filmów dla dzieci i młodzieży stosowane są także napisy uproszczone, ze ścieżką dialogową i opisem dźwięków dostosowanymi do percepcji osób uczących się języka oraz wydłużonym czasem wyświetlania napisów. Informacja o rodzaju napisów podawana jest w zaproszeniu i na początku seansu.

Pętla indukcyjna

Na każdym seansie rozkładana jest pętla indukcyjna, która ułatwia zrozumienie mowy osobom korzystającym z aparatów słuchowych. Obejmuje ona całą salę. Sala zostaje oznaczona symbolem pętli indukcyjnej.

Audiodeskrypcja

Audiodeskrypcja dla osób niewidomych nadawana jest za pomocą odbiorników, które wraz ze słuchawkami na jedno ucho są wypożyczane widzom niewidomym przed seansem. Użytkownicy audiodeskrypcji mogą regulować poziom dźwięku w słuchawkach, nie przeszkadzając innym uczestnikom.

Alternatywne rozwiązania

Wkrótce możliwy będzie odbiór audiodeskrypcji przez aplikację mobilną w smartfonie, synchronizowaną z filmem przy pomocy Internetu, co zapewni alternatywę dla odbiorników do audiodeskrypcji lub całkowicie pozwoli z nich zrezygnować.

6.3. Mecz

Dostępność meczu piłkarskiego na przykładzie programu Legia bez barier i audiodeskrypcji realizowanej na żywo przez Fundację Na Rzecz Rozwoju Audiodeskrypcji Katarynka na Stadionie Miejskim Legii Warszawa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w latach 2013-18.

Audiodeskrypcja z wydarzenia jest jednocześnie transmitowana na platformie sportowej NC+ jako alternatywny komentarz meczowy.

Dostępność miejsca

Stadion jest dostępny architektonicznie.

Karnety i polityka cenowa

Bezpłatne karnety lub karnety ze zniżką 50% i 20% przyznawane są na indywidualny wniosek osób z niepełnosprawnością przed każdym sezonem. W tym celu trzeba wypełnić wniosek i przesłać z kopią orzeczenia o niepełnosprawności mailem. W przypadku akceptacji wniosku przy zakupie karnetu zniżkowego należy okazać oryginał orzeczenia.

W mailu należy podać informację o sposobie poruszania się. Można również zawrzeć prośbę o przyznanie miejsca parkingowego, ale ich liczba miejsc jest ograniczona.

Karnety obowiązują w sektorach 1-3 na mecze rozgrywane w rundzie zasadniczej w rozgrywkach Lotto Ekstraklasy, w meczach Pucharu Polski do fazy półfinałowej włącznie oraz w meczach fazy eliminacyjnej do Ligi Mistrzów rozgrywanych przez Legię Warszawa na swoim stadionie.

Asystenci

Asystenci osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności mają darmowy karnet.

Zakup biletów

Zakup karnetów lub biletów dla osób z umiarkowaną lub lekką niepełnosprawnością odbywa się w kasie. Klub pracuje nad tym, aby zakup biletów zniżkowych był możliwy także przez stronę internetową.

Dla osób z karnetami wymagane jest potwierdzenie obecności na meczu do 3 dni przed meczem do godz. 19.00 przez stronę www. Jednorazowe zgłoszenia w sprawie biletów przyjmowane są na e-mail bezbarier@legia.pl na dzień przed meczem do godz. 17:00.⁴

Audiodeskrypcja

To specjalny rodzaj komentarza do widowisk sportowych, dedykowany osobom z dysfunkcją wzroku. Oprócz opisu gry i przebiegu akcji, pojawiają się w nim dodatkowe informacje o tym wszystkim, co dzieje się wokół boiska. Na ławkach trenerskich, na trybunach, za liniami bocznymi, gdzie rozgrzewają się zawodnicy, w strefach kibiców gospodarzy, gości itp.

Audiodeskrypcja sportowa jest dużo bardziej niż tradycyjny komentarz, pozycjonowana geograficznie. W związku z tym, że osoby z dysfunkcją wzroku nie widzą lub bardzo słabo widzą murawę, potrzebne są im dodatkowe informacje w którym miejscu boiska rozgrywa się akcja,

⁴ <http://legia.com/aktualnosci/legia-bez-barier-w-sezonie-2017-18-55480>

gdzie jest piłka, jakie jest aktualne ustawienie zawodników w bezpośrednim sąsiedztwie, którą stroną boiska wyprowadzane jest nowe zagranie itd.

Opisywane są również zachowania i pozycja sędziego (sędziów) zwłaszcza w kontekście rzutów wolnych, spalonych i innych stałych fragmentów gry. Dodatkowo opisywane są stroje zawodników ich szczególne fryzury, jeśli wymagają oddzielnej uwagi, reakcje na zdarzenia na boisku, decyzje arbitra i wszystkie inne elementy meczu, które dla pełnosprawnego kibica są oczywiste i automatycznie rejestrowane przez zmysły.

Bardzo często w audiodeskrypcji pojawia się też oznaczenie czasu gry, ponieważ osoby z niepełnosprawnością wzroku nie mogą go sobie odczytać samodzielnie ze stadionowego zegara. Nie tak obszernie jak akcje na boisku, ale z równie dużą starannością opisywane są również specjalne zdarzenia na trybunach (meksykańska fala, transparenty, niezwykle stroje kibiców, szaliki, plansze, emblematy klubowe itp).

Z przyczyn wyżej opisanych komentarz audiodeskrypcji do wydarzeń sportowych realizowany jest zwykle w duecie, przez dwóch współpracujących ze sobą audiodeskryptorów. Opisują oni na zmianę elementy gry i innych około-meczowych zdarzeń, dzięki czemu mogą efektywniej dzielić swoją uwagę na poszczególne sektory murawy i stadionu.

Audiodeskryptorzy sportowi – to ludzie o szczególnych predyspozycjach, sportowi pasjonaci. Najczęściej są to byli lub wciąż aktywni zawodowo komentatorzy sportowi, którzy przeszli specjalne szkolenie, dzięki któremu nabyli dodatkowe kompetencje w zakresie opisywania rzeczywistości na potrzeby osób z dysfunkcją wzroku. Pierwsze szkolenia dla komentatorów sportowych zorganizowała UEFA przy okazji EURO 2012. Od tej pory audiodeskryptorzy związani z Fundacją Katarynka nieustannie podnoszą swoje kwalifikacje i doskonalą warsztat komentując wydarzenia sportowe w różnych miejscach i różnych dyscyplinach w całej Polsce.

Warto odnotować, że audiodeskrypcja sportowa, choć dedykowana jest osobom z dysfunkcją wzroku, sprawdza się również w innych okolicznościach. Komentatorzy opisują nie tylko zdarzenia na boisku, ale również ich przyczyny i konsekwencje. Tłumaczą decyzje arbitrow i zasady, które stoją u ich podstaw. Dlatego audiodeskrypcja pomaga w zrozumieniu tego co dzieje się na boisku. Chętnie korzystają z niej kibice z niepełnosprawnością intelektualną czy też pełnosprawni kibice, którzy nie najlepiej znają zasady gry.

Sprzęt do audiodeskrypcji

Organizator musi zapewnić nadajnik FM odpowiedniej mocy wraz z anteną, miksera audio, słuchawek reporterskich z mikrofonem i okablowania. Po stronie odbiorcy potrzebne jest tylko radio FM, które umożliwi odbiór transmisji na zadanej częstotliwości. Może to być oddzielne urządzenie (małe radyjko do kupienia w każdym elektro-markecie) lub jako aplikacja w smartfonie (znakomita większość smartfonów z androidem posiada wbudowane radio FM, potrzebne są tylko słuchawki).

Wymogi formalne

Nadawanie radiowe wiąże się z koniecznością uzyskania od Urzędu Komunikacji Elektronicznej, pozwolenia na nadawanie radiowe (okolicznościowe). Procedura polega na złożeniu wniosku na odpowiednim formularzu, uiszczeniu opłaty urzędowej i odebraniu decyzji o przyznanej częstotliwości. Procedowanie wniosku w normalnym trybie trwa około dwóch tygodni więc należy rozpocząć to działanie z odpowiednim wyprzedzeniem w stosunku do planowanych widowisk sportowych. Dodatkowo wiedzieć należy, że pozwolenia na nadawanie okolicznościowe wydawane są na oznaczony czas, stąd trzeba je odnawiać.

6.4. Polityka biletowa

Bilety ulgowe

W niektórych muzeach i galeriach w Warszawie osobom o orzeczonej niepełnosprawności i ich asystentom przysługują bilety ulgowe (za okazaniem stosownych dokumentów). Tak jest m.in. w Zachęcie – Narodowej Galerii Sztuki, Muzeum Narodowym w Warszawie, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie.

Korzystne ceny, ale ograniczona pula biletów

W niektórych miejskich teatrach bilety na spektakle bez barier dla osób z niepełnosprawnościami sensorycznymi oraz dla ich towarzyszy (opiekunów) są w obniżonych cenach (w niektórych przypadkach poniżej ceny biletu ulgowego), jednak pula biletów w tej cenie jest ograniczona. Tak jest między innymi w: TR Warszawa, Teatr Dramatyczny m.st Warszawy, Studio Teatrgaleria.

Bilety w normalnych cenach

W Teatrze Syrena osoby z niepełnosprawnością są traktowane na równi z innymi widzami. Kupują bilety w normalnej cenie. Przypadek teatru Syrena jest wyjątkowy na skalę kraju, ponieważ, po pierwsze, wszystkie spektakle z repertuaru Teatru Syrena są przystosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością, oraz, po drugie, widzowie nie muszą czekać na ogłoszenie terminu spektaklu bez barier. Wystarczy, że zgłoszą chęć obejrzenia spektaklu najpóźniej 7 dni przed terminem, w którym będzie grany, a teatr zapewni możliwość skorzystania z audiodeskrypcji lub napisów dla niesłyszących.

Bilet ulgowy i wstęp wolny dla asystenta

W Ośrodku Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora CRICOTEKA, Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie i Operze Krakowskiej dla osób z niepełnosprawnościami przewidziany jest bilet ulgowy, a dla asystentów wstęp wolny lub bilet za 1 zł.

6.5. Przykład formularza rekrutacyjnego

Pytanie o indywidualne potrzeby w formularzu rejestracyjnym na konferencję: „Włączenie cyfrowe – dostępna Polska” organizowaną przez Fundację Widzialni w Warszawie w Sejmie RP.

Jeśli posiadasz szczególne potrzeby, poinformuj nas o tym. Zaznacz usługę, której potrzebujesz:

- tłumacz polskiego języka migowego
- pętla indukcyjna
- wsparcie asystenta:
 - ◆ osoby niewidomej
 - ◆ osoby głuchoniewidomej
 - ◆ osoby z niepełnosprawnością ruchową
- inna (jaka?): wpisz rodzaj wsparcia

Jeśli posiadasz szczególne potrzeby, poinformuj nas o tym. Zaznacz usługę, której potrzebujesz:

tłumacz polskiego języka migowego

pętla indukcyjna

wsparcie asystenta

inna (jaka?): *

Przykład formularza z pytaniem o indywidualne potrzeby www.widzialni.org

7

Słownik

7.1. Alfabet Braille'a

Jest to system znaków (a nie język) stworzony z myślą o osobach niewidomych przez Louisa Braille'a. Podstawą każdego znaku jest wypukły sześciopunkt, którego rozmiar jest wystandardyzowany według specyfikacji Marburg Medium zalecanej przez Komisję Europejską. Znaków brajlowskich nie zmniejsza się ani nie powiększa – oba zabiegi czynią zapis nieczytelny. Poszczególne litery, cyfry i znaki w systemie brajlowskim są kombinacją

a	b	c	d	e	f	g	h	i	j
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
k	l	m	n	o	p	q	r	s	t
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
u	v	w	x	y	z	ą	ć	ę	ł
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
ń	ó	ś	ź	ż					
·	·	·	·	·					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·

Alfabet Braille'a – grafika poglądowa

wybranych punktów wchodzących w skład sześciopunktu. Według wytycznych Marburg Medium⁵ średnica punktu wynosi 1,3-1,6 mm, odstęp między punktami 2,5 mm (mierzone od środków punktów), odstęp między znakami 6,0 mm (mierzone od środków punktów), odstęp pomiędzy kolejnymi wyrazami 12,0 mm (mierzone pomiędzy środkiem pierwszego punktu ostatniego znaku w pierwszym słowie a pierwszym punktem pierwszego znaku w kolejnym wyrazie), a odstęp między kolejnymi liniami tekstu 10,0 mm. Tolerancja wynosi $\pm 0,1$ mm. Zapis brajlem zajmuje więcej miejsca niż standardowy tekst ze względu na wielkość znaków oraz konieczność stosowania znaków specjalnych np. znaku wielkiej litery, znaku cyfry itp. Na stronie formatu A4 mieści się 25 linii po 40 znaków. Przygotowanie tekstu do druku brajlem wymaga doświadczenia.

7.2. Alfabet Lorma

Alfabet osób głuchoniewidomych stworzony przez Hieronymusa Lorma. Polega na kreśleniu na dłoni drugiej osoby linii i wskazywaniu punktów. Dzięki niemu nawet osoby ze stuprocentową utratą wzroku i słuchu mogą komunikować się z otoczeniem.

7.3. Asystent osoby z niepełnosprawnością

Osoba wspierająca (nie zastępująca) osobę z niepełnosprawnością w tych momentach, w których nie może samodzielnie wykonać pewnych czynności lub stanowi to dla niej duże utrudnienie. O usługę asystenta dla osoby z niepełnosprawnością powinny wnioskować sami zainteresowani lub (w razie konieczności) ich prawni opiekunowie.

7.4. Audiodeskrypcja

Zgodnie z prawem medialnym⁶ to werbalny, dźwiękowy opis obrazu i treści wizualnych zawartych w audycji audiowizualnej, przeznaczony dla osób z niepełnosprawnością wzroku, umieszczony w audycji lub rozpowszechniany równocześnie z nią. Definicja ta pomija audiodeskrypcję m.in. do dzieł plastycznych, czy wydarzeń. W tym kontekście to werbalny, dźwiękowy opis treści wizualnych przeznaczony dla osób z niepełnosprawnością wzroku. Audiodeskrypcja może być w takiej sytuacji wygłoszona „na żywo”, przez osobę towarzyszącą osobie z niepełnosprawnością wzroku lub udostępniona w postaci pliku dźwiękowego do samodzielnego odsłuchania (plik może być udostępniony na stronie internetowej, może stanowić część nagrania zawartego w audioguide lub być udostępniony w inny sposób, możliwy do samodzielnej obsługi przez osobę z niepełnosprawnością wzroku).

⁵ M.Jakubowski, Niech brajl będzie widoczny, Tyfloświat 2(2)2008 oraz <http://pzn.org.pl/stanowisko-polskiego-zwiazku-niewidomych-w-sprawie-napisow-w-brajlu-na-opakowaniach-lekow/>

⁶ Aktualnie ustawą o radiofonii i telewizji z 25. 03. 2011. Ustawa jest w toku nowelizacji. Po nowelizacji definicja audiodeskrypcji będzie znajdowała się rozporządzeniu KRRIT.

7.5. Audiodeskryptor

Osoba opisująca odbiorcom z niepełnosprawnością wzroku treści wizualne audycji audiowizualnej, dzieła plastycznego, czy wydarzenia. Finalnym produktem pracy audiodeskryptora jest opis przedstawiany „na żywo” osobom z dysfunkcją wzroku lub skrypt audiodeskrypcji przeznaczony do odczytania przez lektora.

7.6. Audiotekst / Napisy czytane

Usługa dedykowana osobom z niepełnosprawnością wzroku, będąca werbalnym, dźwiękowym ekwiwalentem tekstów i napisów wyświetlanych w materiałach filmowych np. wizytówek, ścieżki dialogowej w filmach zagranicznych.

7.7. Deskrypcja

Opis tekstowy warstwy wizualnej np. grafiki lub materiału wideo (bez nagrania).

7.8. Dostępne dokumenty

Pliki w formatach umożliwiającym ich odczytanie osobom z niepełnosprawnościami wzroku. Opracowane zgodnie ze standardem WCAG 2.0 m.in. pliki tekstowe, dostępne złożone PDF z warstwą tekstową, prawidłowo przygotowanymi nagłówkami, alternatywami tekstowymi dla ilustracji i wykresów. Niedostępnymi formatami są np. skany dokumentów lub dokumenty, w których tekst zamieniony jest na krzywe, bez względu na to, czy zostały zapisane jako pliki JPG, TIFF, czy PDF.

7.9. Dostępne multimedia

Multimedia rozumiane jako pliki audio, wideo, animacje, galerie zdjęć. Poziom dostępności wyznacza standard WCAG 2.0 i obejmuje: alternatywę tekstową dla plików audio (transkrypcję) dla grafik i zdjęć (tekst alternatywny, deskrypcję); napisy dla niesłyszących i audiodeskrypcję dla plików wideo. Formą udostępniania multimediiów jest również ich tłumaczenie na polski język migowy i tworzenie napisów do filmów nagrywanych w polskim języku migowym (PJM).

7.10. Dostępna strona www

Strona internetowa bez barier dla osób z niepełnosprawnością zbudowana zgodnie ze standardem WCAG 2.0 w Polsce określonym w załączniku 4 do Rozporządzenia o Krajowych Ramach Interoperacyjności. Dostępność www obowiązuje od 2012 roku. Zgodnie z prawem

dostępne muszą być wszystkie strony www podmiotów realizujących zadania publiczne. W 2018 roku polskie prawo powinno zostać dostosowane do przepisów dyrektywy w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego. Zapewnienie poziomu dostępności aktualnie oznacza spełnienie normy europejskiej EN 301 549 V1.1.2 (2015–04). Norma europejska zawiera standard WCAG 2.0 AA. Można ją bezpłatnie pobrać ze strony ETSI w języku angielskim lub kupić w Polskim Komitecie Normalizacyjnym, gdzie występuje pod numerem PN-EN 301 549:2015-09.

Ostatnio WCAG zostało zaktualizowane do wersji 2.1 i uwzględnia m.in. potrzeby osób słabowidzących w internecie, ale żaden akt prawny w Europie nie powołuje się jeszcze na ten standard.

7.11. Dostępna toaleta

Toaleta przeznaczona dla osób z niepełnosprawnością ruchową, znajdująca się w pobliżu miejsca wydarzenia, wewnątrz budynku lub postawiona na potrzeby wydarzenia na zewnątrz, umiejscowiona tak, by prowadziło do niej równe podłoże, bez barier i schodów, z zapewnioną odpowiednią przestrzenią manewrową wewnątrz, wyposażona w odpowiednie urządzenia i poręcze. Szczegóły i wymiary patrz: Standardy dostępności dla m.st. Warszawy.

7.12. Dostępny parking

Parking z miejscami parkingowymi przeznaczonymi dla osób z niepełnosprawnością. Szczegóły patrz: Standardy dostępności dla m.st. Warszawy.

7.13. Trasa wolna od przeszkód

Trasa prowadząca na miejsce wydarzenia, wolna od przeszkód i barier, np. schodów czy bardzo wysokich krawężników, w bliskiej odległości łącząca przystanki komunikacji miejskiej z miejscem wydarzenia, o szerokości i nawierzchni umożliwiającej poruszanie się różnym grupom użytkowników, w tym osobom z ograniczoną możliwością poruszania się i percepcją. Szczegóły patrz: Standardy dostępności dla m.st. Warszawy.

7.14. Dostępne meble

Meble umożliwiające korzystanie z nich osobom z ograniczoną możliwością poruszania się, znajdujące się w miejscach dostępnych dla tych osób oraz o parametrach zapewniających tym osobom możliwość korzystania z nich.

7.15. Pochylnia dla osób z ograniczoną możliwością poruszania się

Nachylony ciąg pieszy umożliwiający osobom z ograniczoną możliwością poruszania się pokonanie różnicy wysokości.

7.16. Druk powiększony

Specjalnie przygotowany i sformatowany tekst dla osób słabowidzących, drukowany dużo większą czcionką (16 -18+) bezszeryfową (np. Arial, Tahoma, Verdana), z dodatkowym formatowaniem czyniącym dokument przejrzystym i czytelnym m.in.: 1,25 cm odległości pomiędzy liniami, wyrównanie tekstu do lewej strony, prezentacja materiału w zwartych blokach, układ tekstu bezkolumnowy, określona długość linii ok. 40 znaków, użycie kontrastowych kolorów.

7.17. Lektor

Osoba odczytująca wcześniej przygotowany tekst. W procesie tworzenia usług dostępu lektorzy odczytują skrypt audiodeskrypcji i ścieżkę dialogową w filmach zagranicznych.

7.18. Łatwy tekst (ang. easy-to-read text)

Mocno uproszczona forma komunikatu tekstowego ułatwiająca jego zrozumienie, przygotowywana głównie z myślą o osobach z niepełnosprawnością intelektualną. Nie są to jednak jedyni odbiorcy tekstów łatwych w czytaniu. Teksty te mogą być również pomocne dla niektórych osób z autyzmem, cudzoziemców, osób dysponujących niewielkim zasobem nowego dla nich słownictwa lub osób mających problemy z czytaniem. Także dla głuchych użytkowników języka migowego, dla których język polski nie jest pierwszym językiem.

W proces tworzenia tekstów uproszczonych powinny być zaangażowane osoby, do których skierowany jest komunikat. Dodatkowym elementem komunikatów przygotowanych zgodnie z zasadami tekstu łatwego są ilustracje pomagające zrozumieć przekaz.

Szczegółowe zasady łatwego tekstu określa Easy-to-read: Inclusion Europe⁷. Dokument ten określa m.in. dobór słownictwa, sposób formułowania zdań, rodzaj i rozmiar użytej czcionki, kompozycję tekstu na stronie, użycie zdjęć, ilustracji i symboli. Najważniejsze zasady to m.in. używanie łatwych do zrozumienia wyrazów – tych samych do opisywania tych samych rzeczy, stosowanie przykładów z życia codziennego, rezygnacja z metafor, zapożyczeń,

⁷ Easy-to-read: Inclusion Europe, <http://easy-to-read.eu/pl/european-standards/>, dokument dostępny w polskiej wersji językowej http://psoni.org.pl/wp-content/uploads/2015/09/Informacja-dla-wszystkich-internet_0.pdf

skrótów, dużych liczb, stosowanie zdań krótkich, pozytywnych, raczej w stronie czynnej; porządkowanie informacji w sposób łatwy do zrozumienia (nowe zdanie w nowej linii, bez przenoszenia wyrazów, śródtytuły, nagłówki); bez tła i wzorów utrudniających czytanie, w odpowiednim kontraście, czcionką bezszeryfową (np. Arial, Tahoma, Verdana), co najmniej 14 pkt., standardową (np. bez nadmiernego powiększania lub zmniejszania odstępów pomiędzy znakami).

Łatwy tekst nie jest tożsamy z pojęciem prosty język (ang. plain language), stosowanym w komunikacji publicznej i uzyskiwanym w procesie upraszczania tekstu. Tekst powinien być przygotowany tak, aby jego treść była przystępna (zrozumiała) dla tzw. masowego odbiorcy (przeciętnego obywatela). Zmiany wprowadzane podczas upraszczanie tekstu dotyczą słownictwa, budowy zdań i składni oraz kompozycji tekstu. Mają one na celu zapewnienie szybkiego dostępu do zawartych w nim informacji. Są wprowadzane w oparciu o listę wskazówek i w procesie uzgodnień z autorem. Upraszczenie tekstu nie dotyczy jego merytorycznej zawartości.

Jednym z parametrów sprawdzających przystępność tekstów na poziomie leksykalno-składniowym jest indeks mglistości FOG. Określa on ilość lat edukacji wymaganych dla zrozumienia tekstu. Bierze pod uwagę długość zdań oraz odsetek długich (potencjalnie trudnych) wyrazów – w języku polskim słowa czterosylabowe. Można go sprawdzić online za pomocą aplikacji: logios.pl, jasnopis.pl. Podczas upraszczania tekstu słowa potencjalnie trudne są usuwane (bez straty sensu), lub zastępowane popularniejszymi synonimami. Najważniejsze informacje zostają wyróżnione przez pogrubienie.

7.19. Miejsce wyciszenia

Pomieszczenie przyjazne dla osób nadwrażliwych na bodźce sensoryczne (np. tłum, hałas, światło, temperatura), którego zadaniem jest zapewnienie możliwości odpoczynku i wyciszenia np. osobie z autyzmem. Zbyt duża ilość bodźców może powodować nadmierne pobudzenie, dekoncentrację lub niepokój. Zaleca się wyznaczenie osobnego pomieszczenia (innej przestrzeni), odpowiednio wyciszonego oraz łagodnie oświetlonego. Zalecane jest wyposażenie miejsca w słuchawki wygłuszające. Ważne, aby każda osoba z obsługi wiedziała, gdzie znajduje się ta przestrzeń i była w stanie wskazać do niej jak najkrótszą drogę.

7.20. Napisy dla niesłyszących

Napisy w języku polskim, będące tekstowym zapisem dialogów lub narracji rozszerzone o identyfikację postaci oraz opisy istotnych efektów dźwiękowych i muzyki. Liczba linii tekstu na ekranie, czas ich wyświetlania, zasady ich rozmieszczania, zestaw czcionek i kolorów są regulowane standardami, wytycznymi określającymi zasady redagowania napisów dla niesłyszących.

7.21. Napisy na żywo

Symultaniczny przekaz tekstowy ścieżki dialogowej (czasami uwzględniający inne ważne dźwięki) zsynchronizowany z obrazem prezentowanego wydarzenia.

7.22. Osoba z niepełnosprawnością

Zgodnie z Konwencją Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych: „Do osób niepełnosprawnych zalicza się te osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami”. Definicja ta jest szersza niż definicja osoby z niepełnosprawnością wykorzystywana w polskim prawie. Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 2011, Nr 127, poz. 721 z późn. zm.), definicja osoby niepełnosprawnej brzmi: „Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej”.

7.23. Pętla indukcyjna

System wspomagający słyszenie instalowany w salach, punktach obsługi, czy przeznaczony do indywidualnego użytku. Przesyła dźwięk ze źródła do aparatu słuchowego wyposażonego w cewkę indukcyjną „T”. Znacząco poprawia zrozumiałość mowy. Wymogi dotyczące systemów z pętlą indukcyjną określa norma PN-EN 60118-4.

7.24. Polski język migowy (PJM)

Polski język migowy jest naturalnym sposobem porozumiewania się osób niesłyszących pomiędzy sobą w Polsce. Posiada własną strukturę gramatyczną, odmienną od polskiej. PJM ma charakter wizualno-przestrzenny. Istotne są zarówno ruchy artykulacyjne mowy werbalnej, jak i ruchy mimiczne, ruchy głowy i tułowia, kontakt wzrokowy oraz kierunek patrzenia.

7.25. Piktogram

Przedstawienie pojęcia lub komunikatu w formie prostej grafiki lub obrazka.

7.26. Program czytający

Zwany też czytnikiem ekranowym lub, z ang. Screen readerem. Jest to program komputerowy rozpoznający i interpretujący informacje wyświetlane na monitorze komputera. Informacje są przekazywane w formie dźwiękowej za pomocą mowy syntetycznej lub wysyłane do urządzenia brajlowskiego i wyświetlane w postaci zapisu brajlowskiego. Programy czytające sprawiają, że nawet osoby niewidome i słabowidzące nie znające alfabetu Braille'a są w stanie obsługiwać komputery, a za ich pomocą, zdobywać potrzebne informacje. Czytniki ekranów nie rozpoznają informacji zapisanych w formatach graficznych, np. JPG, TIFF, skany zapisane do PDF. Informacje umieszczane na stronie internetowej w jednym z tych formatów, powinny posiadać dostępną alternatywę tekstową. Najbardziej popularne w Polsce są: JAWS, Window-Eyes i NVDA.

7.27. Program powiększający

To program komputerowy umożliwiający powiększenie informacji wyświetlanych na ekranie komputera. Program taki daje możliwość ustawienia wielkości czcionki czy innego znaku graficznego w sposób najbardziej odpowiadający preferencjom użytkownika komputera. Daje też możliwość dowolnej zmiany koloru czcionki i koloru tła. Program powiększający działa niezależnie od innych programów, w jakie wyposażony jest komputer, np. w ramach systemu operacyjnego, jak i niezależnie od narzędzi, w które wyposażone są strony internetowe np. ZoomText.

7.28. Przedprzewodnik, przewodnik

Skrypt zawierający opis sposobu korzystania z danej przestrzeni, wydarzenia.

Prezentuje krok po kroku wszystko, co będzie się działo od początku do końca wydarzenia. Rozpoczyna się informacjami dotyczącymi przyścia na miejsce wydarzenia np. wejście do budynku, zakup biletów, szatnia, toaleta, drogi ewakuacji, opis ekspozycji. Powinien zawierać wszystkie najważniejsze informacje organizacyjne, które mogą być pomocne. Treść przewodnika powinna być przygotowana zgodnie z zasadami tekstu łatwego oraz opatrzona fotografiami.

7.29. Racjonalne usprawnienie

Zgodnie z Konwencją Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych – oznacza „konieczne i odpowiednie zmiany i dostosowania, nie nakładające nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, jeśli jest to potrzebne w konkretnym przypadku, w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym możliwości korzystania z wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz ich wykonywania na zasadzie równości z innymi osobami”.

7.30. Respeaking

Metoda tworzenia symultanicznego przekazu tekstowego z wykorzystaniem oprogramowania do rozpoznawania i przekładu mowy na tekst, z którego korzysta respeaker – osoba powtarzająca wypowiedzi mówcy. W Polsce jest stosowany z jednoczesną korektą moderatora oraz wykorzystywany w procesie tworzenia napisów na żywo.

7.31. System językowo - migowy (SJM)

Stworzony system językowo-migowy, którego podstawę stanowi polszczyzna foniczna.

Oznacza to, że posiada zasady gramatyczne języka polskiego, a znaki migowe jedynie uzupełniają wypowiedź ustną. Systemem komunikowania się, a nie odrębnym językiem jest także International Sign (IS), zwany międzynarodowym językiem migowym. Jest on regularnie wykorzystywany podczas konferencji międzynarodowych oraz podczas spotkań, w których uczestniczą osoby nie porozumiewające się tą samą odmianą języka migowego.

7.32. Sposoby komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN)

Używane przez osoby z jednoczesną dysfunkcją narządu wzroku i słuchu. Są to m.in.: alfabet Lorma, język migowy do dłoni.

7.33. Skrypt audiodeskrypcji

Tekstowa wersja audiodeskrypcji do dzieła audiowizualnego lub wizualnego. Skrypt taki jest zwykle przekazywany lektorowi w trakcie przygotowań do stworzenia dostępnej wersji dzieła audiowizualnego lub wizualnego. Lektor odczytujący tekst audiodeskrypcji nie powinien zmieniać treści skryptów, ponieważ przed ich upublicznieniem są konsultowane z osobami z niepełnosprawnością wzroku. Skrypt audiodeskrypcji może być udostępniony na stronie internetowej organizatora wydarzenia.

7.34. Symultaniczny przekaz tekstowy

Usługa umożliwiająca osobom z niepełnosprawnością słuchu percypowanie w formie tekstu istotnych dźwięków (wypowiedane słowa, inne ważne dźwięki) składających się na całość wydarzenia w czasie rzeczywistym (lub niemal rzeczywistym). Ma znaczenie wszędzie tam, gdzie zrozumiałość mowy jest priorytetem. Sprawdza się podczas debat, konferencji, wykładów. Treści mogą być przekazywane za pomocą metod tzw. respeakingu oraz stenografii.

7.35. Syntezator mowy

Program komputerowy lub maszyna zamieniające tekst na mowę wykorzystywane w procesie syntezy mowy czyli w czasie zamiany tekstów zapisanych w formie znaków graficznych na tworzone mechanicznie dźwięki. Najnowocześniejsze syntezatory mowy imitują bardzo dokładnie mowę ludzką i umożliwiają dokładne odsłuchanie czy przeliterowanie nawet najtrudniejszych, najmniej powszechnych wyrażeń.

7.36. Systemy wspomagające słyszenie

Urządzenia techniczne, jak systemy FM, czy pętle indukcyjne, które podnoszą stopień zrozumienia mowy u osoby korzystającej z aparatu słuchowego.

7.37. Tłumacz migowy online

Usługa tłumaczenia migowego dostarczana na odległość za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

7.38. Transkrypcja

Zapis tekstowy warstwy dialogowej i dźwiękowej materiału wideo lub nagrania.

7.39. Tyflografika

Graficzne odwzorowanie i przedstawienie rzeczywistości przy zastosowaniu skali, proporcji i generalizacji dostępne dotykowo i wzrokowo dla osób niewidomych i o ograniczonej percepcji wzrokowej. Tyflografika pozwala niewidomym i słabowidzącym poznać, zrozumieć oraz odwzorować rzeczywistość. Ich czytanie wymaga od odbiorców odpowiednich umiejętności i praktyki.

7.40. Uniwersalne projektowanie

W zgodzie z Konwencją Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych – oznacza „projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania. „Uniwersalne projektowanie” nie wyklucza pomocy technicznych dla szczególnych grup osób niepełnosprawnych, jeżeli jest to potrzebne”.

7.41. WCAG 2.0

WCAG – Web Content Accessibility Guidelines to dokument określający i opisujący wytyczne dostępności treści internetowych. Dokument został opracowany przez ogólnosiwiatową organizację W3C (The World Wide Web Consortium) i określa zasady tworzenia treści internetowych w taki sposób, aby były dostępne dla wszystkich użytkowników, niezależnie od wieku, niepełnosprawności, zamożności, użytego sprzętu i oprogramowania. Cztery najważniejsze zasady (priorytety) WCAG tj: percepcja, funkcjonalność, zrozumiałość, rzetelność. Wytyczne te dodatkowo dzieli się na trzy poziomy dostępności A, AA i AAA. Najnowszą wersją jest WCAG w wersji 2.1. Dokumenty W3C same w sobie nie mają mocy prawnej, ale stanowią merytoryczną podstawę norm europejskich i międzynarodowych – aktualnie w wersji WCAG 2.0 Zobacz więcej 7.10. Dostępna strona [www](http://www.w3.org/WAI/standards-guidelines/wcag/).

8

Akty prawne

Aktualne polskie prawo reguluje:

- dostępność stron www i multimediiów instytucji realizujących zadania publiczne⁸,
- sposób komunikacji z osobami G/głuchymi i głuchoniewidomymi w wybranych typach instytucji publicznych, w tym w organach samorządu⁹,
- obsługę osoby z niepełnosprawnością ruchową i sensoryczną podczas świadczenia usług telekomunikacyjnych¹⁰,
- dostępność inwestycji, produktów i wydarzeń realizowanych w ramach funduszy unijnych¹¹,
- dostępność architektoniczną, w tym akty prawne dotyczące dróg publicznych (Ustawa o drogach publicznych, Rozporządzenie o warunkach technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie, Rozporządzenie w sprawie szczegółowych

⁸ WCAG 2.0 AA w zakresie określonym w zał. 4 do WCAG 2.0 AA w zakresie określonym w zał. 4 do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz.U. 2012 poz. 526) <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20120000526>

⁹ Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz.U. 2011 nr 209 poz. 1243) <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20112091243>

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 26 marca 2014 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących świadczenia udogodnień dla osób niepełnosprawnych przez dostawców publicznie dostępnych usług telefonicznych (Dz.U. 2014 poz. 464) <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20140000464>

¹¹ Wytoczne z 8 maja 2015 r. w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020 (MliR/H 2014-2020/16(01)/05/2015) https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/2470/Wytoczne_zasady_rownosci_szans12052015.pdf oraz Wytoczne w 5 kwietnia 2018 r. zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020, MR/2014-2020/16(02) <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/wytoczne-w-zakresie-realizacji-zasady-rownosci-szans-i-niedyskryminacji-oraz-zasady-rownosci-szans/>

warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczenia na drogach), budynków (Ustawa prawo budowlane, Rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie).

Polskie prawo szczegółowo nie reguluje dostępności wydarzeń realizowanych przez instytucje publiczne ze środków budżetowych/ publicznych innych niż europejskie.

W przypadku niedających się pogodzić rozbieżności pomiędzy niniejszym dokumentem a obowiązującymi przepisami należy stosować przepisy.

Opracowanie „Wytycznych dostępności wydarzeń dla m.st. Warszawy” jest, udzieloną na poziomie samorządu m.st. Warszawy, odpowiedzią na zapisy zawarte w ratyfikowanej przez Polskę w 2012 roku Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych¹² – szczególnie artykułów 9 – Dostępność i 30 – Udział w życiu kulturalnym, rekreacji, wypoczynku i sporcie.

Opracowanie dokumentu jest realizacją strategii:

- Warszawskiego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2010-2020¹³,
- Programu rozwoju kultury w Warszawie do roku 2020 „Miasto kultury i obywateli”¹⁴.

¹² Konwencja Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. 2012 poz. 1169) <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20120001169>

¹³ Uchwała NR LXXXIX/2644/2010 Rady m.st. Warszawy z dnia 9 września 2010 r. <http://strategia.um.warszawa.pl/content/warszawski-program-dzia-na-rzecz-os-b-niepe-nosprawnych-na-lata-2010-2020>

¹⁴ Miasto kultury i obywateli. Program rozwoju kultury w Warszawie do roku 2020 <http://strategia.um.warszawa.pl/content/miasto-kultury-i-obywateli-program-rozwoju-kultury-w-warszawie-do-roku-2020>

9

Współpraca i konsultacje

Monika Dubiel, Paulina Gul, Aleksandra Szorc, Aleksandra Sztajerwald, Robert Więckowski
Fundacja Kultury bez Barrier,

Kamil Kowalski
Biuro Planowania Dostępności,

Izabela Sopalska-Rybak
Fundacja Kulawa Warszawa,

Krzysztof Kotyniewicz
Polski Związek Głuchych,

Mariusz Trzeciakiewicz, Justyna Mańkowska
Fundacja Katarynka,

Małgorzata Pacholec
Polski Związek Niewidomych,

Joanna Grochowska, Maria Wroniszewska
Fundacja SYNAPSIS,

Maciej Augustyniak
Fundacja Polska bez Barrier,

Anna Jankowska
Fundacja Siódmy Zmysł

Skład: **Marcin Luboń**
Fundacja Widzialni

